

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Capvt II. De Credibilitate Mysteriorvm Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

Uterius ex eadem doctrina colligo, ad motiva credibilitatis sufficere, quod prudenter dubitari non possit, ea esse connexa cum divina revelatione, nec opus esse, ut iudicentur per nullam potentiam Dei posse poni, quin habeant talem potentiam Dei posse poni, quin habeant talem connexionem, sed esse metaphysicam necessitatem huius connexionis, prout iidem AA. supponunt. Probatur. Nam hoc quod est: *Non posse prudenter dubitari, quin etiam reliqui sint consentiri*: non infert metaphysicam necessitatem futuri huiusmodi consensus, & bene posset stare cum hoc, quod alij deinde contradicerent electioni. Declaratur in exemplo. Defacto pro Immaculata Conceptione Beatissimæ Virginis, tantus exstat fidelium sensus & consensus, ut prudenter dubitari non possit, tandem aliquando fore ut tota Ecclesia consentiat: (vel si hoc negas, idem negabo tibi in casu electionis) & tamen hinc non nascitur obligatio iudicandi, quod consensus defacto existens habeat metaphysicam connexionem

cum revelatione Dei, aut consensu futuro totius Ecclesiæ, cum necdum sit obligatio fidei circa hoc privilegium B. Virginis. sicut ergo hic tam amplius fidelium consensus potest attingi actu naturali, poterit etiam attingi consensus in electum Pontificem, quoad eam amplitudinem quam sufficere ad actum fidei docuit P. Esparza. Vno verbo. P. Esparza dum excludit solam dubitationem prudentem, tacite fatetur, quod illa motiva credibilitatis admittant formidinem imprudentem: ergo iam debet fateri, non esse talia, quæ fundent actum fidei, impossibilem cum omni etiam imprudente formidine; quia non fundant iudicium dicens: *dignum est credere, quod tantus consensus non possit per ullam potentiam existere, quin post se trahat consensum totius Ecclesiæ*. quod tamen iudicium exclusivum omnis formidinis requirunt aliqui, ad omnem actum fidei, sed malè, ut ex sequenti capite constabit.

CAPUT II.

DE CREDIBILITATE MYSTERIORUM
FIDEI.

CONTROVERSIA I.

Utrum vera Religio habeat pro se motiva evidentia Credibilitatis, sive absolute, sive comparate spectetur.

167. Quando quaeritur, utrum Religio nostra Catholica (quod nomen contra omnes hæreses semper obtinuit) digna sit, cui firmissimè, & exclusivè omni formidine, assentiamur, & adhæreamus, potest ea dupliciter considerari, nempe comparative ad alias Sectas, & Absolutè. Comparative consideratur, quando instituitur comparatio cum alijs Sectis, Gentilismo, seu Paganismo, Judaismo, & Hæresibus: & quaeritur an mereatur omnibus alijs præferri, & omninò sit præferenda, ita ut omnes aliæ reddantur prudenter incredibiles. Absolutè verò consideratur, quando simpliciter quaeritur, utrum mereatur assensum firmissimum, præscindendo an dentur aliæ Sectæ, necne.

168. Dicendum est, Religionem veram, & omnia quæ in ea credenda proponuntur, habere pro se talia motiva & argumenta, ut ijs rectè penetratis, evidens sit, non solum eam esse dignam quæ alijs omnibus Sectis existentibus præferatur, sed etiam quæ simpliciter & absolutè firmissimè credatur, esse vera Religio, à Deo instituta ut in ea colatur, nec posse talia motiva con-

venire ulli falsæ Sectæ, etiam per divinam potentiam. Ita cum S. Thoma omnes Theologi contra Capreolum.

Probatur primò ex S. Scriptura Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*. Vnde subsumo: atqui non essent nimis credibilia, si tantum essent probabiliter & opinativè credibilia, possent enim prudenter desiderari majora discernicula & signa, quæ redderent Testimonia Dei evidenter credibilia.

169. Probatur 2. Auctoritate SS. Patrum, qui semper hoc pro indubitato supposuerunt. S. Augustinus de Utilitate credendi c. 17. *Nolle illi primitias dare, vel summa impietatis, vel precipitis ignorantia est*. Richardus de S. Victore lib. 1. de Trin. c. 22. ait, *genus esse dementiae, in ijs vel aliquantulum dubitare: subintellige deliberatè*. Optima probatio est, motivorum credibilitatis exhibitio, quod Contr. sequente præstabitur. Contra hanc verissimam doctrinam objici possunt sophismata, quæ discipulorum ingenia fatigant.

170. Objicitur ergo primò. Si illis, qui huiusmodi motiva credibilitatis penetrant, est evidens, mysteria fidei esse credibilia, erit iisdem etiam

Y y 2.

etiam evidens, eadem mysteria esse vera: consequens est absurdum, sic enim tolleretur libertas, & obscuritas fidei. Sequela probatur. Falsum non potest reddi evidenter credibile: ergo omne quod est evidenter credibile, est verum. *re. Negando sequelam.* Ad probationem distinguo antecedens & consequens: Et hoc quod in antecedente & consequente dicitur, est evidens, nego; non est evidens, sed tamen probabilissimum, ita ut oppositum sit improbabile, concedo antecedens & consequentiam.

Instat argumentum in alia materia. Argumenta quibus Theologi docent, mendacium in nullo casu posse esse licitum, nec per divinam potentiam aut dispensationem, talia sunt, quae reddunt objectum summè credibile, hoc est, ita certum, ut oppositum sit summè improbabile. Vt, id quod in aliquo casu potest esse licitum, non potest reddi probabilissimum quod nunquam possit fieri licitum. hinc tamen non licet inferre: ergo evidens est, mendacium in nullo casu posse fieri licitum. quia non est evidens illa propositio: Id quod aliquando potest esse licitum, non potest argumentis probabilissimis reddi semper illicitum, ut oppositum non sit probabile.

171. *Urgebis.* Hæc est bona consequentia. Hoc objectum est evidenter impossibile seu falsum: ergo est evidenter incredibile: ergo etiam erit hæc bona consequentia: hoc objectum est evidenter credibile: ergo est evidenter possibile seu verum. Probatur Consequentia Quia, ut habet regula Logica, ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis valet consequentia: atqui tò *evidenter credibile* opponitur huic: *evidenter incredibile*: quod erat consequens prioris argumenti: ergo valet consequentia ad evidenter possibile seu verum, quod est oppositum illius antecedentis, scilicet: *evidenter impossibile seu falsum*. Respondent, & quidem sufficienter Bannez, Lugo, & Ripalda, negando secundam consequentiam, quæ non rectè infertur ex priorè, vi regulæ Logicalis. Nam regula intelligit per oppositum *Contradictorium*: in objectionè autem non assumitur contradictorium, sed contrarium, & quidem tale contrarium, inter quod & alterum datur medium, & potest utrumque contrariorum esse falsum: potest enim aliquid nec esse evidenter credibile, nec evidenter incredibile, v. g. sydera esse paria. Itaque ut ex contradictorio consequentis argueretur contradictorium antecedentis, sic formandum esset argumentum. Hæc est bona consequentia: Hoc objectum est evidenter impossibile: ergo est evidenter incredibile. ergo & hæc est bona. Hoc objectum non est evidenter incredibile: ergo non est evidenter impossibile, & conceditur totum.

172. Placet tamen argumenti fallaciam ampliùs aperire. Et imprimis ostendo, quòd nimium probet. Probaret enim, quòd quidquid credo etiam fide humanà, hoc ipso mihi ef-

fer evidens. Nam id quod credo fide humanà, est evidenter credibile, licet non fide summà: ut verò quod est evidenter falsum, ne quidem fide humanà est credibile, sed est omnino incredibile. Probatur autem sequela. Nam eodem modo ceret argumentari. Quod est evidenter falsum, est evidenter incredibile, etiam fide humanà: ergo econtra quod est evidenter credibile fide humanà, est evidenter verum.

Vltèriùs, si hic argumentandi modus legimus esset, probari posset, quòd omnis qui videt Deum, cognoscat intuitivè Deum esse malum. sic enim arguam. Hæc est bona consequentia. Cognosco intuitivè hoc objectum esse bonum: ergo illud amo. ergo etiam erit bona hæc: Oportet hoc objectum: ergo cognosco intuitivè hoc malum.

Adverto vltèriùs, non solum dari medium inter hæc duo: *Evidenter credibile*: & *Evidenter incredibile*. Sed etiam inter hæc duo: *evidenter possibile*, *evidenter possibile*. vel *evidenter falsum*, *evidenter verum*. Sunt enim infinita objecta, quibus neutrum verificatur, ut patet. Hoc tamen ideo adverto, quia nisi inter hæc duo daretur medium, non sufficeret ad solutionem argumenti, quòd datur medium inter *evidenter incredibile*, & *evidenter credibile*: nempe; non *evidenter incredibile*, continet in se à fortiori: non *esse evidenter incredibile*. ergo quidquid possum inferre ex hoc secundo, possum à fortiori inferre ex illo primo: ergo si non daretur medium inter *evidenter verum* & *evidenter falsum*, tunc sicut ex non *evidenter incredibile* possem inferre aliquid esse verum, sic etiam ex *evidenter credibile* possem inferre aliquid esse verum, & sic objectio haberet interitum. Hinc autem patet argumentum plus non probare, quàm quòd id, quod est mihi evidenter credibile, non sit mihi evidenter falsum aut impossibile, sed non probare, quòd mihi sit evidenter verum.

173. *Obicies 2.* Si Mysteria fidei essent evidenter credibilia, & quidem fide summà, hoc est, quæ non deceat aliam auctoritatem nisi Dei, tunc essent evidenter credibilia fide divinà. atqui sic jam essent evidenter vera: ergo ex evidentia credibilitatis Mysteriorum sequitur evidentia ipsorum Mysteriorum. Minor probatur. Quia evidens est, fidem divinam, hoc est, mentis auctoritate Dei asserentis esse veram, quia evidens est, Deum non posse mentiri.

Respondet rectè Card. de Lugo negando sequelam. quomodo enim, inquit, cognoscitur evidenter credibilitas in ordine ad fidem divinam, cum non sciamus evidenter posse dari fidem divinam & infusam? solum ergo cognoscimus evidenter, Mysteria illa taliter proponi, ut prudenter possimus conari, quantum est ex nobis, ad credendum firmiter illa & sine ulla hesitatione, præscindendo ab hoc, utrum hic assensus eliciendus sit viribus naturæ, an per fidem infusam: hoc enim prorsus ignoramus. Ita Lugo.

Ut tamen adhuc ampliùs his æquivocationibus obviemus : Quæro ex adversarijs, quid intelligant per *Fidem divinam* ? hæc enim potest sumi diversimodè : primò pro assensu qui nitatur auctoritate Dei revelantis, & non aliquâ auctoritate merè creatâ, & sic vocatur fides divina potius quàm humana, defumptâ scilicet denominatione ab eo cui creditur, non ab eo qui credit, & huiusmodi fides divina posset etiam existere in statu puræ naturæ, & esse actus naturalis. Porro hoc sensu non est de conceptu *fidei divinæ*, esse verum, quia potest mihi probabile esse, & ego possum ob reverentiam divinæ auctoritatis assentiri Deum aliquid dixisse, quin revera Deus dixerit : sic multi credunt privatis quibusdam revelationibus, seu indicijs externis, per quæ Deus aliquid censetur voluisse illis indicare, v. g. vocationem ad talem Religionem : sic si parochus proponat rusticis articulum falsum, conantur illi præbere assensum, & præbent, propter apparentem revelationem, quæ ab ipsis prudenter iudicatur existere, & per parochum intimari. Loquendo verò de Credibilitate summa, qualem dicimus, & paulò post probabimus ampliùs, competere nostris Mysterijs, licet omninò tenendum sit, quòd tanta credibilitas non possit competere objecto falso, hoc ipsum tamen dicimus non esse evidens, sed ita certum ac firmiter tenendum, ut oppositum sit summe improbabile, nec nisi imprudenter suspicabile.

174. Secundò potest Fides divina accipi pro actu Fidei infuse & supernaturalis : & tunc non solum non est evidens, dati talem fidem (vt dixit Lugo) sed nec est evidens, posito quòd deus talis actus, cum esse essentialiter verum, nec possit etiam divinitus esse falsum. Nam licet communiter omnes asserant, actum supernaturalem non posse esse falsum, graves tamen DD. vt Ripalda, Oviedo, & Arriaga, fatentur, nullo efficaci, ne dicam, evidenti argumento id evinci, sed solâ auctoritate.

Tertiò, potest per fidem divinam intelligi fides, prout conformis divinæ revelationi : & tunc quidem evidens est, talem actum esse verum, ejusque objectum existere, sed negamus, quòd ea quæ sunt evidenter credibilia, sint hoc ipso evidenter credibilia fide conformi ipsi revelationi.

175. Objicies 3. Si Mysteria fidei possent alicui reddi ita credibilia, ut oppositum nullam haberet probabilitatem, tunc actus fidei non esset liber : sicut enim quando in objecto nulla apparet malitia, necessitatur ad amorem, ita quando in objecto nulla apparet probabilitas in oppositum, necessitatur ad assensum : consequens autem est absurdum.

Ad hoc argumentum respondent aliqui, inter quos est Card. Pallavicinus, distinguendo sequelam. Non esset liber quoad speciem, concedunt, quoad exercitium negant. Sensus est, quòd ille qui penetret motiva credibilitatis,

non possit vlllo modo dissentire nostris Mysterijs, negando illa mentaliter, sed tantum posset ea negare vocaliter : nihilominus tamen, quia ipsa mysteria non sunt evidentia, ideo poterit suspendere assensum, & sic peccare contra obligationem positivè assentiendi.

Hujus responsionis fundamenta rejeci libro secundo, cum agerem de Opinione probabili. Aliter ergo &c. Negando simpliciter sequelam. Ad probationem distinguo secundum membrum. Quando nec prudens nec imprudens probabilitas seu ratio suspicandi & judicandi oppositum apparet, & quidem nec positiva, nec negativa, concedo, secus nego. Itaque omnes fideles dum credunt, semper habent in oppositum aliquas apparentias, quibus possunt sese imprudenter & contra dictamen rationis sinere moveri, vel ad suspendendum assensum, vel ad dissentiendum, vel ad non ita firmiter, vt decet, ad hoc enim sufficere posset sola obscuritas connexionis motivorum credibilitatis cum locutione Dei, vt infra declarabitur. Ad dissentiendum verò sunt apparentes rationes, quibus Hæretici suos errores palliant.

CONTROVERSIA II.

Quanam sint præcipua Argumenta, convincentia, nostram Religionem dignam esse, quæ omnibus alijs præferatur.

176. **R**eligio nostra venit comparanda cum Paganismo, Judaismo, & Hæresi. Motiva ob quæ alijs omnibus præferenda est, aliqua sunt Generalia, aliqua specialia. Quòd Christianismus sit præferendus Paganismo & Judaismo, sufficenter probabitur ex Generalibus motivis. Quòd verò sit præferenda Catholica Religio Sectis in Christianismo existentibus, etiam specialibus argumentis probari potest. Incipiendo à motivis generalibus, & comparando nostram Religionem cum alia quacunque quæ à nostra damnatur, advertendum est ; Octo potissimum adduci posse motiva, ob quæ vna Religio meretur alteri præferri, si cætera sint paria, hoc est, seclusis interea punctis controversis, & in quibus illæ sectæ differunt, & vna alteram erroris arguit : cætera quæ in quacunque Religione ipso Naturæ lumine apparent laudabilia, nulli ex Religionibus invicem comparandis desunt.

Hinc statim excluditur Idololatria, quæ manifestè repugnat rationi, & per consequens illud quod in cæteris sectis laudabile est, erit Cultus vnius Dei, in quo conveniunt.

177. Octo, inquam sunt Argumenta, fundantia prudentem electionem vnius Religionis præ alia. Primum est : Numerus Sapientum, qui aliquam Religionem indubitanter profitentur, & qui verè sunt Sapientes, hoc est, qui communi sensu præstant alijs Ingenio, Judicio, & doctrinâ

in alijs scientijs. Secundum est, numerus eorum, qui in eadem Religione fuerunt Honestatis & omnium Virtutum veri amatores & studiosi. Tertium, Numerus eorum, qui solius Veritatis, propriæque salutis amore ducti, fortissimo animo eandem Religionem propugnârunt ad mortem vsque. Quartum, Numerus eorum, qui æternæ felicitatis amore omnia humana contempserunt. Quintum, Numerus eorum, qui ferventissimè Deum per omnem vitam, & omnes quasi actiones suas amârunt, nihil magis desiderantes, quàm placere illi per omnia, & summè dolentes, si in aliquo se deliquisse deprehenderunt. Sextum, Victoria contra alias Sectas, à quibus persecutiones graves sustinuit. Septimum Numerus Prodigiorum quibus Religio est confirmata. Octavum, Modus propagandi Religionem, sine vi, sine armis, sine blanditijs.

178. Quæcunque ergo Religio deprehenditur his ornamentis præfulgere, evidenter credibile est, eam præ alijs omnibus placere Deo, & alias omnes, quas ipsa damnat, displicere. Sed Religio nostra talis est. Ergo alijs omnibus præferenda. Major propositio non solum vera est loquendo de tota collectione (quod nemo nisi stultus negaverit) sed etiam de singulis, consideratis cum præcisione cæterorum. Nam licet necesse non sit, ut vera Religio omnia hæc ornamenta pro omni tempore, & in gradu excellenti habeat (à principio enim nascentis Ecclesiæ non poterat habere) ad providentiam tamen Dei pertinet, non permittere in vlllo horum veram religionem à falsâ notabilissimè superari, per tot sæcula, quibus inter se pugnant, & vna aliam suppressere conatur: quod quidem non est metaphysicè evidens, sed tamen non nisi imprudenter negabile. Pro nunc satis est, maiorem propositionem omnium iudicio veram esse, loquendo de tota collectione motivorum, & mihi non minùs certa est, quàm certum est, Deo non esse perinde amari & odio haberi, coli & vituperari. Minor verò propositio non potest meliùs probari quàm ex historijs, quæ reddunt eam moraliter evidentem.

179. Imprimis ergo, quod attinet ad numerum Sapientum, habuerunt quidem Gentes aliquos Sapientissimos, ut Platonem, Aristotelem & similes: verùm isti non tenuerunt in animo Gentilismum, etsi simulaverint: Deinde isti Sapientes non vixerunt tempore Christianismi, nec proinde illi se suâ Sapientiâ opposuerunt. Certè qui tempore Christianismi inter Gentiles nomen Sapientum obtinuerunt, nunquam potuerunt stare gloriosè contra Christianismum, ut patet ex Victoria S. Catharinæ, contra quinquaginta Sapientes, qui adeo se victos agnoverunt à puella, ut id etiam martyrio testarentur: patet item ex Missionibus ad Japones aliasque Barbaras gentes.

Quod si jam isti comparentur cum illis sapientibus, qui se Christianis adjunxerunt, vix ac

ne vix quidem nomen Sapientum merentur. Claret Ecclesiæ in suo exordio simplicissimis hominibus constaret, adjunxit se illis S. Paulus, S. Dionysius Areopagita. Deinceps verò in secundo sæculo S. Justinus Philosophus & Martyr, Athenagoras, Tatianus, qui scripsit infinita prope volumina, Egesippus, Irenæus. In Tertio sæculo Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Zeno Episcopus & Martyr, Lactantius. In quarto sæculo Eusebius Cæsariensis, Athanasius, Hilarius, qui in prædicta primùm atate Christianus factus, deinde inter maximos Doctores habitus est, Basilus Magnus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Ambrosius, Gregorius Nissenus, Hieronymus, Chrysostomus. In quinto sæculo S. Augustinus, qui solus sufficeret, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Prosper. Et hæc sunt sæcula illa in quibus etiam Sectarij fatentur fuisse Doctrinam Christianam incorruptam. Jam si illos enumeravem, qui sæculis proximè elapsi, dum plures hæreses exorta sunt, floruerunt, dies prius nomina, deficeret.

180. Horum virorum elucubrationes præcomparavit cum scriptis eorum, qui Christianismum vel Ecclesiam Romanam impugnârunt, quod idiota sit, facillè judicabit, non minùs hos ab illis superari, quàm à Gigantibus Pygmaeos. Quæ itaque hi tot ac tanti viri, non solum sapientiæ sed etiam vitæ innocentia clarissimi, assidue præbuerint articulis capiti difficillimis, cessante fortiter propugnaverint, audacter dico, esse evidenter dignum creditu, ad divinam providentiam spectasse, non permittere, ut hoc ornamentum quæderet falsa Religio, & vera careret, nisi per aliquod aliud, v. g. miracula compensaretur: æquum alia secta compensavit hunc sapientum excessum, quo Romana Ecclesiæ fulget: ergo ex hoc capite redditur digna creditu, quod omnibus sit præstenda ab ijs qui hoc argumentum rectè præstant.

181. Quoad secundum argumentum & motivum, evidens quoque est, nullam Religionem nominare posse tot egregios & sincere virtutum Moralium sectatores, quot potest numerare & probare nostra Religio: & quod bene observandum est, si qui ex alijs sectis fuerant virtutum moralium sincere studiosi illi potius in hoc suæ sectæ contradixerunt, quàm eam potius si sunt, eò quod aliæ Sectæ ea teneant dogmata, quæ potius à Virtutum amore abducunt: vel bene tales fuerunt, qui ex invincibili ignorantia suam sectam tenebant, eò quod non haberint occasionem discernendi & dijudicandi inter Religiones; de quibus optimo jure præsumi potest, quod si nostram Religionem edocti fuissent, ei libentissimè manus dedissent, ut potius in quibus plures advertissent sibi similes, & virtutum amatores.

182. Jam verò cum Deus omnium Virtutum auctor sit, & virtuosum non sit, nisi quod Deo placet, quis prudens potest suspicari, melius

judicare, fieri potuisse ut vera Religio in hoc puncto à falsa vinceretur, & non potius ad bonitatem Dei spectet, non permittere, ut qui maxime conantur se ad ultimum suum finem dispo-
nere, ab eo maxime aberrant, prout aberrant, qui falsam sectam colunt? Sanè nemo negaverit, ex duabus scholis, si cetera sint paria, illam præferendam esse, in qua plures proficiunt. Cum ergo Vera Religio debeat esse schola Virtutum, & Magistrum habeat Deum, alia verò falsa Religio Magistrum habeat Diabolum, omnis virtutis inimicum, est indignum & injuriosum Deo, cogitare, quod possit scholam suam ita negligenter gubernare, aliam verò non suam ita diligenter & providè, ut plures in aliena, pauciores in propria proficiant, sicque falsa Religio prudenter vere præferatur, & quidem amore proficiendi in virtute.

183. Quoad Tertium Motivum, constat ex indubitatis historiis, nullam Religionem unquam fuisse, pro cuius assertionem tot millia hominum tum fortiter & alacriter, in quovis sexu, ætate, vitæ conditione sanguinem fuderint: quæ sanè fortitudo multis millibus gentium causa fuit, ut ad Christianismum accederent, advertentes, dignissimum esse creditum, tantam fortitudinem & constantiam esse supra vires omnis naturæ, nec etiam à Deo permitti posse, ut tanta sustinerent tormenta pro falsa religione illi, qui Dei timore docti maluerunt vitam perdere, quam Deum offendere. cum enim innumeri eorum essent homines intelligentissimi, utique non elegissent mori potius quam Religionem mutare, nisi pro sua Religione cognovissent existere motiva insuperabilia, & inenervabilia: atque effectus indicativus motivorum inenervabilium evadit etiam ipse motivum inenervabile. Ergo &c.

184. Quoad Quartum Motivum observandum est, ipso Naturæ lumine evidens esse, quod vehementer laudabile sit, exuere se rebus humanis & terrenis solatijs, ut æternæ salutis consequenda & promerenda impensius vacare possis. Quapropter non potest non esse eximium argumentum Religionis veræ & Deo gratæ, abundare cælibatibus hominum, qui vitam pœnitentium profitentur, & mundo renuntiant in eum finem, ut animam salvent. Et hoc quidem illi qui doctrinam Evangelij admittunt non possunt nisi summa cum protervia negare.

Jam verò hujusmodi cælibus præ omnibus alijs abundare Ecclesiam Romanam, semperque abundasse, qui negare voluerit, aut in dubium vocare, vel summè impudens est, vel mundum non vidit. Qui verò omnes illos hujusmodi vitam profitentes vellent dicere hypocritas, & homines interius malos, ipsum esse pessimum, & alios suo pede merentem necesse est. Incredibile porro est, tot millionum vocationem ad tale vitæ genus, ab alio esse, quam ab illo, qui per talem vitam queritur: ergo pariter incredibile est, illam Religionem esse falsam, in qua

hujusmodi vitæ genus commendatur, defenditur, honoratur. Esset sanè Deus omni tyranno favior, si hos omnes permitteret inculpabiliter falsâ religione decipi, veram autem Religionem hujusmodi ornamento destitui.

185. Ad Quintum Motivum pertinet Numerus eorum, qui vitæ sanctitate in purissimo Dei amore fundatâ floruerunt, quam quidem sanctitatem Deus innumeris & manifestis miraculis, ut sanatione morborum incurabilium, resurrectione mortuorum &c. ante & post mortem testatus est, sicut & prædictione eventuum nullis naturæ viribus cognoscibilium, revelatione arcanorum cordium, quæ nemini præterquam Deo patere poterant.

Porro tamen donum prophetiæ & miraculorum sit & dicatur donum gratis datum, quod etiam peccatori concedi possit, certissimum tamen est, hæc dona per se loquendo non solere nisi illis concedi, qui Deo sunt affectu conjunctissimi: neque enim in hoc cæcus fuit ille Evangelicus à nativitate cæcus, qui dixit, quod Deus in miraculis patrandis peccatores non audiat, sed qui faciunt voluntatem ejus.

Quantus autem sit numerus horum qui nostram Religionem profitentur, & quàm nullus numerus appareat in alijs sectis, res est illis clarissima, qui inter Catholicos notabili tempore conversati sunt, & historias fide dignissimas legerunt vel audierunt. Jam verò quid posset imprudenter dici aut cogitari, quàm quod Deus falsam, sibi in vivam Religionem his hominibus & donis exornet præ vera Religione? homines adeo Numinis amantes dono fidei ad salutem necessario privet, & donis non necessarijs afficiat?

186. Quoad Sextum Motivum observandum est primò ex Historia Ecclesiastica, quod Religio nostra statim ab exordio suo usque modo, infinitis propè modis oppugnata fuerit, non armis & persecutionibus duntaxat, sed etiam doctrinâ contradicente, ita ut vix ullus articulus immunis ab impugnatione evaserit: nunquam tamen ita convinci potuit Religio Catholica, ut ullum articulum mutaret, adeoque nunquam fuit ita convicta, ut se fallibilem esse fateri cogeretur, quin immò omnes adversarios suos tandem ita debellavit, ut planè supprimerentur, vel ad minimum aliquos articulos mutarent, adeoque re ipsa se fallibiles agnoscerent. Est autem penitus incredibile, à Deo permitti posse, ut vera Religio ita succumbat falsæ, ut à possessione Infalibilitatis vera deiceretur, non autem falsa.

187. Observandum est secundò. Nullam sectam unquam existisse, quæ ex instituto & officio suo omnibus & singulis alijs sectis se opposuerit doctrinâ, & nunquam quietas subsistere passa sit, sicut fecit nostra Religio; qui Zelus est utique summè laudabilis, & si suscipiatur pro verâ Religione, non potest non placere Deo. Est autem incredibile, Deum permittere potuisse, ut falsa Religio hunc Zelum constanter exerceret,

non

non item vera Religio : ergo evidenter credibile est, nostram Religionem esse veram, & omnibus alijs preferendam.

188. Quoad Septimum motivum observandum imprimis est, nullum esse efficacius motivum exterius & sensibile, ad aliquam veritatem persuadendam, quam miracula : hoc imprimis pater ex eo, quod quivis nostrum, si ad aliquid credendum deberet à Deo petere sensibilem aliquam testificationem, maximè peteret Miraculum, cujus rei plurima exempla exstant in S. Scriptura : deinde id ipsum constat ex effectu & eventu : nam propter miracula, & quidem aliquando propter vnicum, multa hominum millia conversi sunt, ut in die Pentecostes &c. Ratio autem est, quia cum Miracula superent vires naturæ, non possunt fieri nisi à Deo, qui falsum testificari non potest.

Observandum est Tertio, quod licet Dæmon possit suis prestigijs imitari velle Miracula, non posse tamen prudenter cogitari, ea Miracula quæ defacto fiunt in confirmationem nostræ Religionis, fieri à Dæmone, & hoc quidem duas ob causas : prima est, quia ad Deum pertineret, non permittere ea fieri à dæmone pro falsa Religione, si ipse nollet facere miracula pro vera Religione, juxta dictum Christi : *si non fecissem signa, quæ nemo alius fecit, peccatum infidelitatis non haberent.* Et qui credebant in Jesum, hoc pro motivo reddiderunt. *Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet, quàm quæ hic facit ?* Jo. 7. v. 31. Secunda causa est, quia dæmon per hæc Miracula nihil lucraretur, sed eandem jacturam faceret, quàm faceret, si à Deo patrarentur. Nemo enim credens ejusmodi miraculis imprudenter agit credendo : alioquin nec Deus posset miraculis obligare ad credendum : ergo etiam si fingamus omnia falsa esse, quæ videmus miraculis confirmari : esset adhuc idem meritum & eadem laus credentium, nec posset Deo hæc fides displicere.

189. Jam verò nulla Religio pro se allegat tam multa, gravia & fide digna Miracula, non solum in privato aliquo loco facta, sed integris Regnis notoria, accuratissimè examinata, non solum transeuntia, sed etiam stabilia, qualia pro se affert Religio nostra, quæ adversarij non aliter eludunt, quàm Judæi miracula Christi, adscribendo ea Principi dæmoniorum. Est autem hoc motivum ejusmodi, ut Gentiles illis maximè moveantur, utpote quorum plurimi ex ignorantia vixerunt in errore suo ; contra verò illos, quos maximè movere deberent, non ita frequenter movent, nempe Sectarios, qui Evangelium admittunt, & in quo Christus disertis verbis Ecclesiæ suæ promittit Virtutem miraculorum. *Signa autem, inquit, eos qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo &c.* Marci 8. v. 11. & alibi passim. Si ergo Miracula sunt signum, & quidem certò securum veræ Religionis, sequitur, quod ubi deest hoc signum, ibi non sit vera Religio, & econtra,

ubi est vera Religio, ista signa inveniantur, & ubi sunt hæc signa, ibi sit vera Religio. Tenemus ergo adversarij ostendere in sua Religione credibilia signa fieri, quàm in nostra, quod ne attendant quidem. Placet adijcere verba Augustini Tr. 24. in Jo. *Interrogemus, inquit, ista Miracula, quid nobis loquantur de Christo, habent enim, si intelligentur linguam suam. Nam quia ipse Christus Verbum Dei est, etiam factum Verbum nobis est.*

190. Octavum denique motivum, si ponderetur, est sanè potentissimum. Religio Christiana originem habuit ab homine cunctis & à discipulis illius, hominibus ex se simplicibus, ignobilibus, & penitus illiteratis, per hoc propagata est contranitentibus Regibus & Imperatoribus ad eam amplitudinem quam cernimus, immo quam propter nimiam amplitudinem cernere non possumus, utpote toto terrarum orbe diffusa. Et quidem propagata est sine armis, sine bladijs, non obstante doctrinæ sensibus adeo repugnante persuasa est viris sapientissimis. Hanc tem propagatio Religionis, talem originem, talibus habentis, fieri non potuit sine Miraculis, culentis & frequentissimis : esset enim, utique ter advertit S. Thomas, omnium excogitabilium miraculorum miraculum maximum, si hæc conversio sine miraculo facta esset.

Porrò hæc non possunt dici fuisse miracula falsa, prestigijs dæmonum facta, tum ob rationem paulò antè allatam, tam etiam ex eo capite, quod moraliter impossibile fuisset, ut nullus ex omnibus illis, qui hæc miracula patrarent, & nihil minus ad tormenta tracti, atque extremis cruciatibus affecti & sollicitati sunt ad abjurandam Religionem quam defendebant, ut, inquam, nulli illorum fraudem aperuisset, cuius utique conficij fuissent. si enim non fuerunt conficij fraudis, & operis dæmoniæ, non potuisset Deus permovere, ut ita à dæmone illuderentur, aliisque populo deciperent.

In hac ergo mirabilissima propagatione nostræ Religionis, per ipsas persecutiones semper crescentis, quam nemo ignorat, qui inter Christianos vivit, relucet planè tanquam in effectu infallibili omnia prodigia, quæ ante hæc tempora sunt, ut proinde (quod bene notandum est) Sapientibus non sit opus miracula nunc petere, quia vident ea durare in effectu manifestum, perinde ac si perpetuo patrarentur. In illis ætem Regnis, ad quæ Christiani nominis annuntiatio recenter pervenit, Deus hodieque non desinit facere Miracula ad illorum populorum conversionem sufficientia, donec etiam ibi fides propagetur eousque, ut novis Miraculis non sit opus.

Præter Motiva hucusque expolita, quæ posunt generaliter contra omnes sectas vituperari, superiunt Quatuor speciales Notæ contra nostræ Sectarios, ex fundamentis communibus, quæ comprehenduntur in Symbolo Nicæno, jubent

nos credere in *Tham*, *Sanctam*, *Catholicam*, & *Apostolicam* Ecclesiam. Has notas fufiffimè illustratas videre licet apud Controversistas.

CONTROVERSIA III.

Virum in Rusticis, pueris, alijsque simplicibus, Motivum Credibilitatis constitat in aliquo Discerniculo Supernaturali, supplente defectum Motivorum recensitorum.

§. I.

Refertur Sententia affirmans.

191. Ratio dubitandi est; quia Rustici non perherant Motiva Credibilitatis hæcenus relata, nisi quod audiant à suis parochis, ea dari. Porro quando Parochus illis proponit articulos definitos in Concilijs, Rustici non habent vllum modum naturalem investigandi, an Parochus loquatur conformiter Decretis Conciliorum, qui enim esset idoneus ad hoc investigandum, jam non veniret nomine simplicium, sed inter sagaciores numerandus esset, neque talis teneretur credere parochi præcisè, sed teneretur inquirere in motiva universaliora, qualia præcedente Controversiâ recensuimus, & quæ sunt inenervabilia. Cum ergo rusticus scire possit, parochi auctoritatem non esse infallibilem, sed esse hominem qui falli & fallere possit, dubitatur an rusticus nihilominus in casu quo parochus defacto verum dicit, & rusticus tenetur credere, possit elicere, & defacto elicere actum fidei infusæ & supernaturalis, cujus motivum credibilitatis aliud non sit, quam auctoritas Parochi seu Pastoris sui, constituti ad hoc, vt tanquam Minister Dei & Ecclesiæ nomine suis oibus proponat articulos credendos: vel an præter hanc auctoritatem, vt potest fallibilem, debeat intervenire aliquod supernaturale DISCERNICVLVM, in casu quo parochus verum dicit, quod non interveniat in casu quo idem parochus falsum dicit, & sic Rusticus possit discernere propositionem veram à propositione falsa, eò quod hoc Discerniculum habeat prorsus eandem credibilitatem infallibilitatis & inenervabilitatis, quam habent omnia motiva superius ponderata.

192. Sententiæ affirmantis auctor fuit, vt intelligo, P. Antonius Perez, si loquamur de hoc Discerniculo in genere, & præindamus à diversis modis illud explicandi, quem secuti sunt Card. Pallavicinus c. 4. à n. 64. & P. Esparza g. 22. Ita tamen, vt tandem in ejus vltima declaratione nullus cum altero conveniret, sed secundus primi, & tertius secundi reprobareret, & novum sibi persuaderet.

193. Primus itaque, P. Antonius Perez, suum Discerniculum ita construxit. Primò sup-

posuit, esse penitus impossibile naturaliter, quod in rebus obscuris intellectus non dubitet. Secundò dixit, esse verum Miraculum, quod credens res obscuras, credat sine dubitatione. Tertio dixit, proposito articulo vero simul cum falso, rudem illum hominem experiri illicò in se, quod circa vnum, nempe circa verum, possit non dubitare, circa falsum contra experiri se non posse non dubitare. Quarto dixit, rusticum reperire & videre in conscientia sua obligationem credendi sine dubitatione articulum verum, v. g. Incarnationem Verbi, & simul, se non obligari ad credendum articulum falsum v. g. Incarnationem Spiritus Sancti, absque dubitatione, quia nullus obligatur ad impossibile. In hujus ergo interni Miraculi experientia constituit Perez suum Discerniculum.

194. Cardinalis Pallavicinus rejecto Discerniculo P. Antonij Perez, sub nomine Ingeniosorum quorundam Recentiorum, aliud Discerniculum invenit. Dixit ergo hoc Discerniculum consistere in quadam apprehensione singulari & suprahumana, de qua dici possit: *Nec vox hominem sonat.* Hanc Pallavicini doctrinam aliqui deinde Recentiores magis declararunt, & dixerunt, quod Rusticorum discerniculum consistat in Illuminatione quadam interna, quæ de seipsa dicit: *Ego sum vox Dei, inimitabilis à natura, & certifico te (hoc est rusticum) quod Parochus nunc verum dicat.* hæc illuminatio reflexè cognita habet eandem vim cauflandi Judicium credibilitatis, quam habent omnia motiva relata præcedente Controversiâ. Itaque per hanc illuminationem reflexè cognitam, determinatur intellectus Rustici ad formandum judicium evidens credibilitatis, quo judicat: *Dignum est credere, hanc illuminationem esse locutionem Dei certificantem de locutione parochi circa hunc articulum v. g. Incarnationis Verbi.* & sic illa interna Illuminatio habet rationem motivi credibilitatis, vt possit elici & imperari actus fidei, qui dicat. *Hæc est locutio Dei, & non potest non esse locutio Dei.* Hæc est Interpretatio Pallavicini, adhibita à quibusdam ingeniosis Recentioribus, Collegis meis observandissimis, qui sub hujus Cardinalis umbra Discerniculum propugnârunt, illudque pluribus illustrârunt, ac subtilibus argumentis, multum vltra quàm ejus Inventores, excoluerunt, ac plausibile fecerunt.

195. P. Martinus Esparza rejecto Discerniculo Cardinalis Pallavicini & Perezij, suum Discerniculum ponit extra credentem, in ipso Parocho, & articulo 13. sic exponit. Revocandum est, inquit, in memoriam, auctorem sufficientem propositionis credendorum, non solum debere esse missum à Deo mediâtè vel immediâtè, sed etiam loqui debere tanquam missum à Deo: adjungendum deinde est, locutionem & propositionem credendorum propriam Ministri missi à Deo, vt ab eo missi, esse supernaturalem extrinsecè quoad modum, quatenus oritur à fide supernaturali doctrinæ divinitus revelatæ, acceptatæ & approbatæ

ab Ecclesia. Denique conferenda est locutio ista & propositio extrinsecè & quoad modum Supernaturalis, cum simili quoad entitatem locutione purè naturali etiam extrinsecè & quoad modum. Locutio purè naturalis gignit in audiente naturaliter bene disposito cognitionem conceptus naturalis, cui substituitur eadem locutio, quia est signum rerum ut substantium conceptui loquentis. Similiter ergo locutio extrinsecè & quoad modum Supernaturalis, quia substituitur conceptui Supernaturali loquentis, connexo essentialiter cum revelatione divina & approbatione Ecclesie, gignere potest in audiente bene Supernaturaliter disposito (cujusmodi dispositio habetur per lumen fidei, & infusionem Spiritus Sancti) cognitionem conceptus ejus Supernaturalis, qui est forma extrinseca, distinguens Veram Dei locutionem externam à falsa. Adest ergo semper Discerniculum Veræ Dei locutionis à falsa, & propositionis sufficientis ab insufficiente, imperceptibile quidem naturaliter, utpote proprium idiomatis Supernaturalis & elevati extrinsecè, perceptibile verò per Supernaturalem illustrationem & instinctum Spiritus Sancti, quæ tamen ipsa Illuminatio & instinctus, nihil præstare possent in homine operante humano modo, si non præiret locutio & instructio exterior, informans phantasiam, & dependenter ab illa pertrahens intellectum ad inspectionem NB. conceptionis interioris, præexistentis reipsa in loquente. Ita P. Martinus Esparza. Exhibeo insuper aliam clariorem hujus doctrinæ expositionem, quam concinnavit miræ claritatis Hispanus, & dictavit ex eadem Cathedra Theologica, non ut sequeretur, sed ut acriter impugnaret. Dicunt ergo, inquit, hominem idiotam & rudem, cui à parochia proponitur articulus verus, & articulus falsus, v. g. Incarnatio Verbi & Incarnatio Spiritus Sancti, pertingere cognitione suâ ad intimas vsque Instructoris sui cogitationes, & inter eas discernere, qualis sit cognitio Supernaturalis & qualis naturalis; quod quia videtur mirabile, sic explicant, aut se explicare posse præsumunt; dicunt igitur quoddam instructor loquitur ut missus à Deo, juxta illud: quomodo audient sine prædicante? quomodo prædicabunt, nisi mittantur? qui autem loquitur ut missus, loquitur nomine alterius, scilicet mittentis: & qui loquitur nomine alterius, loquitur ea, quæ ab illo accepit dicenda: ergo si Instructor ille loquitur nomine Dei, loquitur quæ à Deo accepit dicenda: atqui articulum falsum de Incarnato Spiritu S. non accepit à Deo dicendum, accepit tamen à Deo dicendum articulum verum de Incarnato Verbo: ergo cum proponit articulum falsum, non loquitur nomine Dei, neque ut missus à Deo, loquitur autem nomine Dei & ut à Deo missus tunc solum, cum proponit articulos veros: quod si interroget, videnam cognoscat rudis ille homo, quoddam parochus suus, proponens Incarnationem Verbi, loquatur ut missus, & idem proponens Incarna-

tionem Spiritus S. loquatur ex proprio creditu. Respondent, quod sicut locutio naturalis gignit in audiente bene naturaliter disposito cognitionem conceptus naturalis, cui substituitur locutio externa, ita etiam locutio Supernaturalis gignit in audiente bene disposito Supernaturaliter etiam conceptus Supernaturalis, cui substituitur locutio externa prædicationis, est tamen hæc locutio Supernaturalis extrinsecè, propter Supernaturalitatem conceptus cui substituitur. Habet enim parochus Supernaturalem fidem de Verbo Incarnato, & ed vsque pertingit cognitio rustici per instinctum Spiritus Sancti.

§. II.

Rejicitur Discerniculum P. Antonij Perez.

196. Cardinalis Pallavicinus contra hoc discerniculum num. 3. relatum argumentatur primò & benè. Hæc sententia dat animum prædicatoribus Hæreticis confirmandi Sæctas in sua pertinacia. Cum enim illi dicant, se credere super omnia, & quidem dicant ex eorum, quandoquidem idem testantur, & narrare potest quam sunt ad fidem conversi, poterant prædicatores impij ita eos confirmare. Potestis enim super omnia, ergo habetis veram fidem.

197. Hæc argumentatio est optima, quatenus ex absurdo quod sequeretur, inferit impertinentiam illius Discerniculi. Verum ipso loco meridiano clarius est, hoc argumentum totidem verbis, nullo mutato, procedere contra discerniculum Pallavicini. Nam in hujus sententia etiam repugnat aliquid credi super omnia, & tamen per veram fidem, & hoc provenit ab hujusmodi Discerniculo, ut tradit in terminis loco citato, atque sectarij ex animo dicunt, se omnia credere, & credere super omnia: ergo poterant in sua pertinacia confirmari à prædicatoribus. Testis credere super omnia: (nam ita defalto credit, ab actu autem ad potentiam valet consequentia) ergo habetis veram fidem, quia nihil potest credi super omnia nisi per fidem veram, habentem nimirum talem locutionem divinam, quæ mereatur credi super omnia. Major, & Minor & Consequentia est Pallavicini, quod nemo qui ipsum legit, negaverit. Erat sit prima impugnatio Pallavicini, quam quidem Moderni cum secuti non ignorarunt, sed dissimularunt.

198. Argumentatur Card. Pallav. secundò. Vel hæc experientia est patens, & discerniculum (quippeni? cum sit Discerniculum?) vel est ambigua & indiscernibilis: si primum, ergo datur Miraculum perpetuum, commune & manifestum experiri enim NB. in actibus fidei modum illum credendi, quem nemo vaquam experiri circa vllum objectum naturale (subintelligit vel hominem, in sententia Antonij Perez, absolute enim falsum esse patet tum ex dictis super, tum ex dicendis infra) Ex quo sequeretur valde immo- nui, NB. meritum fidei nostræ, & posse nos esse

cernere articulos veros à falsis: in illis enim, & non in istis hanc potentiam experimur. Si secundum: ergo hæc experientia non præstat evidentiam credibilitatis, quippe quæ debet esse pura ab omni ambiguitate, sicut est semper ultimum iudicium credibilitatis.

99. Hoc argumentum intorquetur iterum in Pallavicini discerniculum hoc modo. Vel Illuminatio tua, quæ de seipsa formaliter & reflexè dicitur: (vt explicant, qui Pallavicinum in hoc discerniculo secuti sunt) (*Ego sum vox Dei per naturam, inimitabilis à natura certificans te de vera propositione parochi*) vel, inquam, dicit hoc evidenter, vel ambigè. Si primum: dabitur miraculum commune & manifestum, perpetuum, saltem in rusticis, & valde immineatur meritum fidei, immo omnino tollitur, quia dabitur evidentia in attestante. Si secundum: non poterit fundare iudicium evidens credibilitatis, sicut per te sola auctoritas parochi non potest fundare, quia est ambigua & fallibilis. Respondebis: Illuminationem hoc non dicere per modum iudicii, sed per modum *Apprehensionis* suavitæ. Verum, si hæc responsio sufficiens esset, eadem vi posset Antonius Perez. Ceterum hanc apprehensionem suavitæ esse chymericam, infra ostendam.

100. Argumentatur Card. Pallavicinus 3. Potentia exercendi aliquem actum, non cadit sub evidentem experientiam, antequam ille actus exerceatur: ergo non potest credibilitas consistere in tali experientia. Probatur antecedens. Habita experientia potentia ad actum, non est possibile Deum negare suum concursum ad ipsum actum: atqui Deus potest negare suum concursum, quia talis concursus est novum beneficium saltem generale: ergo antequam velimus credere, non experimur potentiam supernaturalem credendi. In hoc argumento supponit Pallavicinus aliqua quæ mihi quidem vera videntur, sed eludi possent, quare non immoror. Posset tamen argumentum in Pallavicinum retorqueri. Si enim experientia potentia infert Deo necessitatem concurrendi ad illum ipsum actum, nempe volitionem credendi cuius potentiam experimur, non minus infert Deo necessitatem concurrendi ad Volitionem credendi, quando pro priori signo rusticus in se deprehendit illam vocem Dei, jam super explicatam: est enim impossibile, quòd Deus alicui intus miraculosè loquatur & clamet: *Ego sum Vox Dei*, quin hoc ipso velit concurrere ad voluntatem credendi: ergo vel concursus ad volitionem credendi non est novum beneficium distinctum à beneficio talis locutionis, vel si hoc est absurdum, hoc ipsum absurdum incurrit Pallavicinus.

101. Argumentatur 4. Sicut ex aliquo errore possumus existimare verum id, quod est falsum; & probabile quod est improbabile, ita possumus existimare necessarium & infallibile id quod est fallibile, ac proinde credere super omnia id quod non meretur huiusmodi assensum. ergo

experientia potentia ad credendum aliquid super omnia, hoc est, quòd non possit se aliter habere, non est infallibile argumentum, quòd actus illius potentia sit actus supernaturalis. Subiungit deinde Pallavicinus doctrinam notatu dignam: nempe quòd etiam per inculpabilem errorem contingere possit, vt aliquid appareat esse locutio Dei & dignum creditu super omnia, hoc est, quòd non possit non esse locutio Dei, & tamen revera non sit locutio Dei: quò casu dabitur voluntas supernaturalis & meritoria credendi, & tamen ipsa fides subsequens non erit supernaturalis, quia erit actus falsus. Hæc doctrina quæ est mihi verissima, deserta est ab iisdem Recentioribus, ceteroquin sequacibus Discerniculi Pallavicini, qui docent non posse vnquam permitti à Deo, vt detur apparentia digna creditu esse locutio Dei, quin revera Deus loquatur. Vtteriùs, ex tradita doctrina Pallavicini manifestè deducitur, omnem actum fidei etiam supernaturalem esse absolute coniungibilem cum formidine saltem imprudente; nam dum iudico, rem non posse se aliter habere, possum adicere hanc conditionalem: nisi fortè per errorem inculpabilem vel culpabilem fiat, vt hæc apparentia fallat: ergo absolute possum formidare an non talis error intervenerit, saltem imprudenter, vt explicabitur infra. Hinc ergo confirmabitur doctrina quam inferius tradam, nempe de conceptu omnis actus obscuri, etiam actus fidei supernaturalis esse, quòd sit coniungibilis cum formidine reflexa de hoc ipso prædicato: *non posse se aliter habere*.

Retuli hæc argumenta Card. Pallavicini contra discerniculum P. Perez. Referam nunc argumenta Hispani illius, cuius jam semel iterumque mentionem feci, quæ quidem impressa non sunt, sed tamen sunt relatu digna, quia continent sensum communem omnium fidelium.

202. Primum argumentum. Cum totus dicendi modus fundetur in experientia illius miraculi, quòd non possit credens dubitare, omnes omnino negabunt hanc experientiam (omnes vtique nullo affectu præoccupati, nam aliquos illam affirmare patet in persona quorundam sequacium P. Antonij Perez) in se: nullus omnium fidelium (secluso speciali gratia divina privilegio) experitur in se hanc impossibilitatem miraculosam dubitandi & formidandi. Immo. NB. si experientia standum est, potius experitur vnusquisque, quòd quando vult, dubitat & formidat, saltem quòd tanta est promptitudo intellectus ad dubitandum, vt si ipse velit, dubitaturus sit; ideo monemur & iubemur legibus divinis maximam adhibere curam ad cohibendos insurgentes dubitationis motus contra rationes fidei. Et certè oleum & operam perdunt hi Authores, cum nobis persuadere volunt, & nos experiri, quòd nullus nostrum sentit se experiri, & quòd nullus experiat, quòd nos sentimus nos experiri. Et hoc est primum argumentum contra P. Perez. circa quod

Observe iterum, ab hoc Auctore clarè supponi, quòd actus fidei possit stare cum actuali formidine: nam P. Perez non docuit, quòd dum credimus, non possimus dubitare in sensu diviso, hoc enim esset tollere libertatem fidei: sed quòd non possimus dubitare in sensu composito; oppositum autem supponit auctor relati argumenti, tanquam conforme omnium experientia: unde patet, nobiscum sentire hunc auctorem, quòd omnis assensus obscurus & liber, possit conjungi cum formidine, prout infra trademus.

203. Secundum argumentum. Ex hac doctrina Perezij inferitur, quòd hæreticus qui convertitur ad fidem Catholicam, per certam experientiam videret diversitatem sui assensus nunc veri & supernaturalis ab eo falso & erroneo quem deposuit. Visà autem hac experientia, & per experientiam hoc miraculo, nescio quomodo non videret clarè veritatem nostræ fidei, & falsitatem erroris quem deposuit. Existimat ergo hic Recentior, quòd in sententia Perezij fides esset evidens in attestante, quia esset credenti evidens Deum ipsi loqui per hoc miraculum, quòd experiat evidenti metaphysicà, se non posse dubitare circa objectum obscurum. Solum respondere posset P. Perez, non esse credenti evidens, quòd à solo Deo possit hoc impedimentum dubitationis provenire. Ceterum ad minimum est physicè evidens, vim dubitandi non posse ab ulla causà secunda ne quidem à Dæmone impediri, sed à solo Deo subtrahente suum concursum.

204. Tertium argumentum. Non solum est falsum, quòd dum credimus experiamur nos non posse dubitare, sed etiam e contrario alterum Perezij assumptum est falsum, quòd nullus in rebus obscuris, atque propositis per motivum fallibile possit credere absque formidine, & quòd sit verum miraculum credere rem obscuram absque formidine, & quòd requiratur per se virtus operans contra naturam, ideoque virtus omninaturā superior ad credendum absque formidine rem obscuram. Hoc enim imprimis supponitur omnino voluntariè. 2. est contra omnem experientiam. 3. est contra S. Thomam in quodlib. 6. q. 4. in C. (vbi S. Thomas ad longum deducit, quòd Certitudo adhesionis non sit propria Virtutis fidei, & dicit, quòd non minùs firmiter adhæreat hæreticus articulis falsis quàm Catholicus veris) 4. est contra Aristotelem 7. Eth. citatum à S. Thoma, quòd dicat, aliquem æquali firmitate adhæreere falsitati & veritati. 5. est contra S. Augustinum lib. de utilitate credendi c. 12. vbi hæc habet elegantissima. *Quæro, inquit, Si, quod nescitur, credendum non est, quomodo serviant parentibus liberi, eosdem mutuā dilectione diligant, quos parentes suos esse non credunt? non enim sciri vllò pacto potest, sed interposita matris auctoritate de patre creditur, de ipsa verò matre plerumque nec matri, sed obstetricibus, nutricibus, famulis.*

Nam cui filius potest furari, aliusque supponi, non potest decepta decipere? credimus tamen N. & ne vlla dubitatione credimus, quod scire non possimus. Hæc S. Augustinus. Unde deducit S. Augustinum, sicut & S. Thomas, firmitatem dei non in alio collocasse, quàm in voluntaria exclusionem dubitationis conjungibilis cum fide, & non in modo tendendi ipsius actus fidei, in quo collocant moderni assertores Discernibili, adeoque firmitatem & certitudinem fidei esse denominationem extrinsecam ab imperio voluntatis, excludente voluntariam formidinem.

205. Quartum argumentum. Quia illud principium verum esset, evidens tantum non esset, ergo veritas illa, quæ dependet ab alio principio, & probatur per illud principium, non potest esse evidens: atqui illud Discerniculum fundatur in ista veritate (quam probavimus esse falsitatem) ergo illud Discerniculum quòd fundatur inter verum & falsum articulum, non potest esse evidens & absque formidine cognitum, & ut adversarij supponunt, principium obscurum non potest terminare assensum absque formidine. Omitto duo alia argumenta ejusdem quorum vnum consistit in sola incredulitate sententiæ Perezianæ, alterum coïncidit scet cum argumento Pallavicini, sicut & alia quædam, ideo brevitatis causâ non refero, nam cuius non sufficiunt, nec illa sufficerent.

§. III.

Discerniculum Card. Pallavicini rejicitur.

206. Discerniculum hoc internum credenti impugnavit P. Esparza duobus argumentis. Primum est. Si daretur hujusmodi discerniculum internum sine externo, sequeretur iussu pro instructione fidelium, & pro conversione infidelium Verbum Dei scriptum, nec esse necessarios prædicatores Verbi Dei, certè nullum inter discrimen Ministrorum idoneorum ab indoneis, & superfluere exteriorem fidei regulam indubilem. Si enim solus interior instinctus sufficit ad dignoscendam veram Dei revelationem à falsâ, & legitimam ejus propositionem ab illegitimâ, nullo ex parte rerum ipsarum existente discernimento, omnia exteriora sunt inutilia & superflua.

207. Respondent ad hoc argumentum quidam Recentiores, & quidem ad primum dicunt, nihil esse absurdum, in particulari casu aliquem ex Verbo Dei scripto, accedente tali instinctu interno credere. Sed contra. P. Esparza non vrget casum extraordinarium & particularem, sed ordinarium & quotidianum, ac frequentissimum, nempe de fide simplicium, qui plures sunt quàm docti penetrantes motiva universalia totius Ecclesiæ; plures inquam sunt, qui debent legere S. Scripturam, & Conciliorum Canones, quibus tamen, ne decipiantur suâ simplicitate,

prohibetur lectio Scripturarum, & jubentur credere parochi. Sed quare hæc lectio prohibetur, si, dum legunt, habent illuminationem, quæ illos certificat de sensu Verborum? an Scriptura est magis fallax quam parochus? vt ipla prohibetur, & non prohibeatur auditio parochi? Ad secundum & tertium Respondent, hanc illuminationem non infundi nisi præcedente prædicatione per idoneos ministros factâ, hoc est, per tales, qui loquuntur per notitiam derivatam à prima revelatione: cum enim hæc illuminatio testificetur hanc esse loquelam Dei à prima propagatione, non potest à Deo per hanc inspirationem loquente infundi, nisi reverà propositio sit derivata. Sed contra 1. Si hæc est bona descriptio Ministri idonei, ad cuius prædicationem dependenter à revelatione præterita Deus infundit huiusmodi illuminationem, verissimum est quod dicit Elparza, nullum fore discrimen faciendum inter Ministros, verum sint docti, an indocti, constituti ad prædicandum vel non constituti, Catholici an Heretici, nam & isti loquuntur multos articulos dependenter à revelatione præterita. cur ergo tam severe prohibentur simplices accedere conciones hæreticorum, cum etiam ipsis loquentibus verum articulum, possint sperare illuminationem, loquentibus verò falsum, non sit periculum talis illuminationis: dicent ergo: ego accedam securè & sine periculo seductionis, sicut securè accederet ille, qui secum haberet virum sanctissimum & doctissimum ac fidelissimum, qui semper moneret, parochum jam verum, jam falsum dicere: nunquid Deus est sanctissimus, doctissimus, fidelissimus? iste me monebit quando parochus verum dicet, quando verò falsum dicet, tacebit, hoc est, non loquetur mihi per illuminationem, & tunc ego non credam. Nihil ergo valet hæc responsio. Contra 2. Si hæc responsio bona esset, sequeretur, quod possent auditores obligari ad credendum firmissimè articulum verum, quem parochus narraret in hunc finem vt rejiceret, v. g. si Nestorianus hæreticus sic prædicaret: Ego quidem scio, in Ecclesia Romana credi, quod Verbum sit propriè incarnatum, & fundant se in illo Jo. 1. *Verbum caro factum est.* sed falluntur. Nam illa verba intelligenda sunt de Unionem duarum Personarum per affectum. Ecce 1. iste parochus narraret verum articulum dependenter à revelatione præterita, ad ipsum derivata. ergo secundum horum RR. descriptionem loquitur vt minister idoneus: ergo infunditur illuminatio: ergo dabitur obligatio credendi Verbum esse propriè incarnatum. cur non? an quia parochus non affirmat, sed negat? cave, ne hoc dicas, sic enim auctoritas parochi esset motivum formale immediatum partiale, quod tu negas.

Ad 4. respondent: etiamsi huic homini, dum durat interior instinctus, non sit necessaria regula externa infallibilis pro tunc, quando habet illuminationem rusticus, vt illuminationem

suam ipse sibi probet, est tamen necessaria toti Ecclesie, ne quilibet suum instinctum pro vera revelatione vendat. Sed contra. Quando dicis: *ne quilibet suum instinctum pro vera revelatione vendat*: vel vis dicere: quod non liceat quidem cuilibet suum instinctum pro revelatione vendere, liceat tamen aliquibus: vel vis dicere: quod nulli liceat illum vendere. si dicas primum: dic mihi quæso, quibusnam sit data licentia vendendi, & quibus non? an illis qui illum habuerunt? sed, quomodo cognoscet Iudex Ecclesiasticus hunc habuisse, illum non habuisse, vt permittat illum vendere suum instinctum, non item hunc? nunquid & Iudex habebit huiusmodi illuminationem Reflexam? si verò dicas, nulli licere eum vendere pro vera revelatione, & ideo esse necessariam Regulam externam, verissimum dicis; sed infero: ergo hæc necessitas adhibendi Regulam externam adstringit rusticum, vt suam illuminationem solum sub hac conditione habeat pro locutione Dei, si ea fuerit conformis Regulæ externæ: ergo quamdiu hanc non cognoscit, tamdiu non potest absolute iudicio credere esse locutionem Dei. ergo ejus assensus est conjungibilis cum formidine, ne fortè Ecclesia reprobet locutionem illam internam. Non est ita, inquit isti RR. nam rusticus dum credit suæ illuminationi, virtualiter dicit: *Quamvis certus & certissimus sim, quod Ecclesia non possit contradicere huic meæ internæ locutioni divinæ, si tamen per impossibile contradiceret, ego me subicerem Iudicio Ecclesie potius, quam vt crederem meæ locutioni.* Itane verò? hoc ne rusticus dicit virtualiter? Quomodo ergo verum est, quod isti RR. tam contentiosè defendunt, quod locutio interna rustici ne tantillo quidem sit minoris certitudinis & infallibilitatis, quàm est auctoritas Ecclesie? si enim sunt omnimodè æqualis infallibilitatis, & merentur æqualissimæ firmitatis assensum, & quidem firmitatis absolutæ, vt isti loquuntur, cur quæso vult rusticus in concursu contradictorio adherere potius auctoritati Ecclesie, quàm immediatæ locutioni Dei? Deinde, quàm laudabilis est hæc observantia & obedientia, quam rusticus exhibet Ecclesie, dicendo: *cum certus sim, quod Ecclesia non possit contradicere meæ illuminationi, ideo meam illuminationem illius iudicio subicio.* perinde ac si religiosus aliquis obedientiam promitteret, quia antecederet certus est, quod Superior nihil posset velle, nisi quod ipsi maximè placuerit. Quin immò in hac adversariorum sententia potius virtualiter diceret hoc modo: *cum certus sim, quod mea interna locutio divina sit, ideo non est mihi curandum quid dicat Ecclesia, cum ejus locutio certior esse non possit, nec possit meæ contradicere, nisi falsum dicendo.* quo jure adiges rusticum ad audiendam Ecclesiam, si memor sit, aut se esse dicat suæ internæ locutionis divinæ? Verum est ergo, quod in hac sententia vehementer enervetur, si non penitus tollitur

tollitur necessitas Regulæ externæ Infallibilis; & ideo non sine causâ dixisse videtur P. Comptonius disp. 10. de Fide l. 3. per hanc illuminationem ansam præberi Hæreticis; privatum suum spiritum mordicus defendendi; cum videant, tantundem ferè statui à Theologis in rudibus & indoctis. Et hæc circa primum argumentum P. Esparza contra Pallavicinum.

208. Alterum argumentum est hoc. Si duæ res inter se comparentur, ut nihilo inter se differant, nullumque in se habeant Discerniculum, nullâ mentis illustratione, nullâve vi fieri potest, ut discernantur: id quod confirmatur exemplo. peritus enim metallorum potest discernere aurum ab aurichalco, & quodvis verum à quovis apparenti ejus generis; quod non potest imperitus, quia inest auro vero aliquid, quod non inest auro adulterino: si verò nihil inest reipsâ diversum, tam parum potest discernere peritus quam imperitus: ergo si inter revelationem legitimam & illegitimam nullum sit ex parte objecti discrimen, non poterit vna ab altera discerni, per quamcunque illustrationem.

Ad hoc argumentum respondent illi ipsi RR. Illustrationes ejusmodi internas experimentaliter longè aliter afficere hominem, quam possint vllæ naturales; ideo cum sint immediatè subjectæ experientiæ, nos ex illis quas sentimus, colligere, adesse vocem Deo propriam, veluti audiremus aliquem intus dicentem: *Non vox hominem sonat.* & ideo tanquam ex signo extrinseco discernere nos propositionem veram à falsa, quæ semper ex parte objecti sunt diversæ, cum vna includat derivationem à prima veritate, altera verò non; quæ differentia non dignoscitur independenter ab instinctu interno, dignoscitur autem per illum ipsum, cum sit vox quasi Dei (notetur hæc limitatio: *quasi Dei*: ergo non est essentialiter vox Dei, sed tantum *quasi*) mihi dicentis, quamnam propositio parochi sit revera derivata. Addunt deinde, non improbabiler etiam ex parte objecti diversum assignari posse. Est enim illuminatio hæc ejusmodi, ut quasi dicat: (en? iterum vnum *quasi*: non quarimus quid *quasi* dicat: sed quid revera dicat) *revelationem hanc esse divinam seu derivatam, offertur tibi à Deo specialiter te instruente.* concipimus ergo per hanc apprehensionem & illustrationem Deum ut auctorem locutionis internæ, & potentem instruere per se sine strepitu verborum, per illapsam inimitabilem vlli creaturæ. Quod si tibi (inquiunt & bene divinant) hoc non satisfaciatur (ita est, nam paulò post ostendam hunc illapsum esse chymæricum,) non sumus nos meliores quam S. Augustinus, qui tr. 40. in Jo. circa medium de tali interna locutione sic ait. *Tamen nescio quid incorporaliter & spiritualiter facit in nobis Deus, quod nec sonus est, qui aurem percutiat, nec color &c. tamen aliquid est, quod sentire facile est, explicare impossibile est.* Ita illi, quibus discipulos suos & nos instruxerunt, quâ ratione possimus facilli-

mè respondere ad quascunque difficultates circa gratias prævenientes, aliisque actus supernaturales, nempe cum virgemur argumentis, dicendum est: *Apaga cum ejusmodi: non tenetur ulterius respondere; non enim sumus meliores S. Augustino, qui jam pro nobis respondit; sentire facile est, explicare impossibile.* Quæ S. Augustinus dixit verissima sunt. S. Joannes Baptista in vtero matris facillè expertus est illuminationem, quâ Christum præsentem agnovit, quæ item explicet, quomodo ea facta sit: B. Franciscus Borgia quando venit in templum ubi asseruntur est V. Sacramentum, sensit extraordinariæ impulsus ad venerationem Eucharistiæ, quales non insit, quando non erat asseratum, & sic de infinitis alijs. Tales motus & impulsus exortos in circumstantijs in quibus non apparet vlla causa naturalis à qua proveniant, rectè per Regulam discernendi spiritus bonos à malis creduntur fieri à Deo; sed quomodo fiant, quibus medijs adactis, an medio principio intrinseco, vel per concursum merè extrinsecum, an mediante bono Angelo, vel immediatè à Deo, an beneficio hocierum impressarum naturaliter acquirituram, vel potius beneficio insularum sive per se sive per accidens, hoc sanè est impossibile explicare *explicatione scientificâ.* Sed nunquid propterea non potest explicari, in quodnam objectum fixatum an sint judicia affirmativa, vel merè apprehensiones? an delectent, vel perturbent? si hæc non possent explicari, quare ergo hujusmodi impulsus & illuminationes sunt exponendæ Patribus Spiritualibus? cur enim exponantur, si exponere est impossibile? Itaque, S. Augustinus tam bene non fuit, ut negaret hæc prædicata, quæ cadunt sub experientiâ, posse explicari, sed negavit posse explicari, explicatione scientificâ, modum causandi in nobis sine nobis has illuminationes, adeo enim hoc est difficile, ut hodieque non desint Theologi qui dicant, quòd nos merè pueri habeamus. Vno verbo. Prædicatum primum Supernaturalitatis non potest scientificè explicari, quia de Supernaturalitate quâ tali nullam habemus scientiam, ut dixit Card. de Lugo, & per se notum est. Nihil ergo solidi (salvo aliorum judicio) ad argumentum P. Esparza responderent isti RR. ut magis patebit ex sequentibus. Nunquam ergo

209. Contra Discerniculum Pallavicini argumentor ego Primò. In illud debet fieri resolutio fidei, quod ultimò reddimus pro ratione, quare credamus v. g. *Mysterium Incarnationis*: atqui pro ratione vltima non reddimus aliquid. Illustrationem tanquam motivum formale *Quod*, ergo nulla hujusmodi Illustratio est (de via ordinaria) motivum credibilitatis, seu motivum credendi. Major patet, qui enim dicit se aliquid credere, & non potest allegare motivum credendum, & quidem tale, quod prudentia commendat, convincitur credere leviter & imprudenter, non probatur. Quia si quis interroganti Judæo

quare credat Incarnationem, responderet: quia ad hoc credendum illuminor tali illuminatione, quæ dicitur: se esse vocem Dei vel quasi, & parochum verum dicit: cum dixit, Verbum esse incarnatum. Nunquid Judæus rideret talem instructorem? Nunquid diceret: ego audiui tuum parochum hoc jam sapiens dicentem, sed nunquam expertus talem illuminationem. Et si rusticus replisset: habuisti, sed jam es illius oblitus: nuncaret: habuisti recte vgeret, & quæreretur, an & rusticus illius oblitus sit? si oblitus est, unde scit se habuisse? si non est oblitus, quare Judæus credit rusticus, se esse imbecillioris memoriæ?

210. Respondent quidam RR. Rusticum dum credit parochum, non se impendere, neque attendere ad illud motivum propter quod credit parochum verum dicere (& hoc est illuminatio) sed attendere potius ad id quod parochus dicit, nempe Incarnationem Verbi esse probatam tot Miraculis, & tot Miracula non posse non esse locutionem Dei: hinc fit, ut quando ex rustico quaeritur, quare credat incarnationem Verbi, statim respondeat id, in quo se maxime fundavit, nempe in miraculis asseritis à parochum, sed non attendit, unde habeat parochum verum dicere, dum dicit tot miracula existisse.

Sed contra. Si ergo Judæus quaerat, unde rusticus habeat, tot esse facta miracula, & parochum hoc verè dixisse? nunquid respondere debet rusticus: Ego me illi motivo non impendi, nec ad illud magnopere attendi. Sed vgeret Judæus. Inepre, ad hoc debebas vnicè & maxime attendisse, inde enim pendet veritas totius negotij, & obligatio credendi firmissimè: nam & ego audiui illum hæc eadem dicentem, sed non credo illi: quod si ego habuissem motivum illi credendi firmissimè, profecto ad hoc vel maxime attendissem, & bene memoriæ imprellissem, inde enim vnicè penderet salus mea.

Contra 2. Hoc est sanè Rusticos, & simplices omnes arguere inexcusabilis focordia, quod clamante parochum exteriùs, & clamante Deo (vel quasi) interiùs, attendant præcipuè parochum, & non attendant præcipuè Deo. Nunquid si vox de Cælo veniret, prout venit in Baptismo Christi, & in monte Thabor, quæ diceret: Attendite Rustici, quicquid vobis dixerit Parochus, hoc ego olim revelavi. Nunquid, inquam, rustici non attenderent huic voci præcipuè, sed statim illius obliviscerentur, & attenderent parochum? quis hoc dicat? An vox externa fortissimè moveat rusticos, & impellat ad se attendendam, & vox interna Dei quoad substantiam supernaturalem, non pariter immò magis impellat? Nunquid rusticus poterit dicere Deo: Clama fortius, ut non prævaleat sermo parochi? Sanè si Deus vult audiri præ parochum, debet clamando vincere parochum: vult autem audiri præ parochum, hoc est, vult suam auctoritatem pluri fieri quàm parochi, quia vult suam auctoritatem confirmare sermo-

nem parochi, ut tu doces: cur ergo non clamat fortius?

211. Argumentor 2. Si daretur hujusmodi Discerniculum inter locutionem veram & falsam parochi, deberemus hoc Discerniculum reflexè cognoscere, & advertere nos illud habere, illiusque deinde meminisse, sicut omnes illi constantissimè meminerunt suarum Visionum, raptuum & illustrationum, à quibus tanquam obiectis formalibus & motivis ut quod, fuerunt permoti ad aliquid agendum, vel credendum: sic Joannes Baptista bene meminit illorum Verborum, quæ audivit dum Christum baptizavit. Sic S. Petrus bene meminit Visionis supra relatæ. Sic Josephus bene meminit suorum somniorum, sicut & infiniti alij, quibus Deus per somnia voluit aliquid significare. Quando autem permisit Deus hujusmodi somniorum oblivionem, ut in Rege Pharaone, mansit tamen memoria somnij eatenus, quatenus in consulo recordabantur, se habuisse miraculosum somnium, & hoc Deus permisit, ut postea haberet occasionem exaltandi Josephum, quem misit, ut speciem somnij in memoriam revocaret. Subsumo: atqui Rusticorum nullus unquam auditus est asserere, se hujusmodi Discerniculum expertum esse, & ab illo reflexè cognito tanquam motivo credibilitatis fuisse permotum, ut actum fidei firmissimum eliceret, credendo Incarnationem propter tale Discerniculum, quod fallere nullo modo potest, nec à Deo permitti quin Deus loquatur, & quod ad movendum non minorem vim habuerit, quàm si Rusticus millena miracula coram fieri spectasset. & si rusticus tale quid assereret, pro homine phanatico aut impostore communiter ab omnibus haberetur: ergo malè dicitur, quod Rustici communiter & perpetuò habeant hujusmodi Discerniculum.

212. Respondent Adversarij, negando majorem, & dicunt, plurimis instantijs ostendi posse, quod plurimos actus internos eliciamus, quos tamen non deprehendimus reflexè nos habuisse 1. non semper recordamur auctoritatis v. g. Petri, ob quam credimus Paulum esse mortuum, & tamen eà movemur, quando id credimus. 2. Conclusionis actus attingit objectum præmissarum, & tamen non deprehendimus reflexè nos illud attingere. 3. Judicium practicum semper est evidens, & tamen multi Casiste negant illud semper adesse, quando peccamus. 4. in multis fidelibus non potest negari existisse fidem firmissimam, qui tamen dicunt se motos fuisse solà auctoritate humanâ, quod tamen falsum est, quia fides firmissima debet habere Discerniculum verum à falso.

Contra 1. Hæc omnia exempla non sunt ad rem. Non primum & secundum, quia falsum est quod quando postea assentimur, non memores auctoritatis & motivi primò habiti, quod inquam ab illo tunc moveamur, sed determinamur ad ita judicandum à speciebus relictis ex prioribus

prioribus assensibus, & ab ipsis assensibus ita reflexè cognitis. vnde si ex tali quæreres: vnde scis Paulum esse mortuum? non quidem responderit: quia Petrus dixit: ponitur enim hujus oblitus: sed, certò recordor me hoc pridem authenticè audivisse, licet nesciam à quo. Non Tertium. Quia nullus Castus vnquam dixit, nos nunquam tale Judicium habere & experiri, ac illius meminisse, sed, quòd putent nos quandoque peccare, quin illud habeamus, in quo falluntur, quia tunc non peccatur, quando illud non habetur. Præterea fatentur, adesse semper Judicium evidens, sed non nisi malitiæ in confuso, hoc autem sufficit ad salvandam experientiam; nam illud Judicium dari probatur ab ipsa experientia, nempe ex remorsu conscientia, quem non possemus deponere. Non quartum. quia falsum est, quòd illi habuerint, aut dicant se habuisse actum firmissimum in eo sensu, in quo discerniculi isti ponunt firmitatem, nempe intellectualem, impossibilem cum omni formidine, & qualem non possumus habere circa objecta falsa, sed habuerunt & dicunt se habuisse firmissimum assensum firmitate adhaerivâ & affectivâ.

213. Contra 2. Sicut certissimum est, quòd aliquorum actuum habituum obliviscamur, ita etiam certissimum est, quòd non obliviscamur omnium, & statim, sed econtra plerumque si non diu, saltem aliquandiu recordamur; Rustici verò nunquam dicunt, se hujus Discerniculi recordari: deberent autem illius recordari, alioquin quale est Discerniculum? Si hoc discerniculum à Deo infunderetur, in eum utique finem infunderetur, in quem finem parochus proponit articulos fidei, nempe ut deinceps rusticus haberet Regulam cognoscendi, quid credendum, quid non credendum sit. Ergo sicut rusticus debet postea, per se loquendo, posse meminisse propositionis parochi, ita etiam deberet posse meminisse locutionis divinæ, nam vna sine altera non est sufficiens Regula fidei.

Contra 3. Nemo, per se loquendo, statim obliviscitur contractuum initorum, & promissionum à se factorum; nemo statim obliviscitur suorum Votorum & Juramentorum, quia nimirum inducunt obligationem gravem aliquid agendi, atqui obligatio credendi est omnium gravissima; ergo si hæc inducitur per Discerniculum à Deo infusum, debet ita infundi, ut per se loquendo rusticus illius non statim obliviscatur.

214. Contra 4. Et quæro ex adversarijs, vnde habeant, quòd Discerniculum fuerit illuminatio potius purè interna, quàm externa, v. g. quàm voces in aëre formata, ut suprà dicebam? Nunquid ideo, quia ex hoc ipso quòd rustici non meminerint illius, non potest rationabiliter dici, quòd fuerint auditæ tales voces, quia earum rustici certò certius meminissent. Atqui ego hoc negabo, & dicam, quòd earum fuerint oblitæ, & afferam pro me casus quos adversarij attu-

lerunt, faciámque hoc entymema. Dum plurimi actus, quorum non habemus memoriam, ergo poterunt etiam illæ voces ita fuisse perceptæ, ut tamen non meminissent rustici? Cuiusmodi an ideo, quia audire hujusmodi voces est insolens? atqui non minùs insolens est illuminationis supernaturalis, æquivalens in efficacia vendi infinitis Miraculis, clamans (vel quod) esse vocem Deo propriam, inimitabilem à Natura esse specialem instructionem Dei &c. Sed quod opus pluribus in re clarissima?

215. Argumentor 3. Illustratio, in quo ponit Pallavicinus Discerniculum, est utique intellectualis: ergo debet posse assignari illi objectum: hoc non est locutio parochi sed dum se spectata, nam hæc etiam per actum Naturalem potest representari, & representatur quòd parochus falsum dicit: ergo est aliquid aliud hoc quod est: esse derivatam à locutione parochi Dei, hoc enim est objectum ipsius actus de quo isti docent, & affirmatur propter ipsam illuminationem, tanquam propter motivum formale quod vno verbo, Parochum dicere verum, affirmare actu libero: Illuminatio autem illa Pallavicinus non est actus liber, sed fit in nobis sine nostro ergo debet esse aliud illius objectum: atqui nullum potest assignari: ergo non datur illa illuminatio quæ sit Discerniculum locutionis veræ à falsa.

Respondent Recentiores, & explicant objectum illius Illuminationis, quòd nempe beat pro objecto seipsam, & præterea locutionem parochi ut derivatam à locutione præterita Dei explicant, inquam, dicendo, quòd illa Illuminatio dicat: Ego sum locutio Dei propria, inveniuntur à Natura, certificans te, quòd Parochus nunc loquitur locutione derivata à revelatione Dei immediate ipsi olim de Incarnatione Verbi.

Contra. Vel hoc dicit illa Illuminatio nuntiativè & affirmativè, vel solum ut appetitio suaſiva, obscura, & libera, hoc est, quæ non necessitet ad assensum: neutrum dici potest: ergo non satisfacit data responsio. Minus probatur quoad primum membrum dupliciter. primum, quia tale judicium esset evidens, vtque independens ab omni imperio voluntatis: atqui si Fides evaderet evidens in attestante, quia non Veracitas quàm locutio Dei esset evidens. Secundò, quia sic possent in eodem intellectu coniungi & coexistere duo judicia contradictonaria, nam isti RR. contra Pallavicinum docent, quod quis possit stante hac illuminatione, dissentire & dicere: Non datur locutio Dei de hac re. ergo si simul daretur illuminatio dicens, se esse locutionem de hac re, darentur judicia contradictonaria. Sed neque secundum dici potest, nempe quòd illa Illuminatio sit mera apprehensio suaſiva respectu sui ipsius, hoc est, suadens assensum circa se, se esse locutionem Dei certificantem de Veritate locutionis parochi. Probatur. Si hæc Illuminatio & locutio interna Dei esset apprehensio suaſiva

circa hanc veritatem : Ego sum locutio Dei : hoc ipso hæc Illuminatio non esset objectum formale quod, ipsius actus fidei ad quem est apprehensio suaiva : hoc est contra adversarios, qui docent, hanc ipsam veritatem affirmari ab actu fidei. Sequela probatur. Apprehensio suaiva habet se ad suum objectum sicut se habet assensus quem suadet, & solum differt in modo tendendi, vt omnes philosophi norunt : ergo sicut ipse assensus habet se respectu objecti solum vt Quo, & non vt Quod, hoc est, non est id quod affirmatur, sed est id quo affirmatur objectum distinctum, ita apprehensio suaiva debet se respectu sui objecti, cuius assensum suadet, solum habere vt Quo, & non vt Quod. Patent hæc omnia inductione manifestâ per omnes apprehensiones suasivas : v. g. apprehensio suaiva, quod omnis mater diligit filium, non habet se vt motivum formale Quod, respectu assensus quo quis iudicat, omnem matrem diligere filium. & sic de alijs, nec credo, quod philosopho vnquam venerit in mentem oppositum. Repugnat ergo quod Illuminatio illa adversariorum sit apprehensio suaiva circa se ipsam & suam propriam differentiam, sed quidquid de seipsa diceret, diceret evidenter, evidentia metaphysicâ, non minùs quàm : se existere : se esse representationem intentionalem &c.

216. Confirmatur 1. Si hæc Illuminatio esset objectum formale Motivum vt Quod, & immediatum ac vltimum (vt isti RR. docent) actus fidei, tunc actus fidei esset actus evidens, nullo indigens imperio, quia fieret per species proprias sui objecti : omnis autem assensus productus ab objecto immediatè applicato, & per species proprias, est actus evidens, & independens ab omni imperio voluntatis, vt patet per inductionem omnium sensationum, & actuum nostrorum interiorum reflexè cognitorum per species proprias ipsorum actuum, seu per immediatum intuitum ipsorum actuum.

217. Confirmatur 2. Ipsa Illuminatio non cognoscit se per species alienas, vt ex terminis patet : ergo nec ab assensu fidei cognoscitur per species alienas, quia assensus fit per easdem species, per quas fit apprehensio suaiva. ergo repugnat talem assensum esse obscurum & liberum : nulla enim alia ratio assignari potest, vnde proveniat evidentia aliorum actuum productorum per species proprias objecti, si species propria non habent vim cauſandi evidentiam actus & determinandi potentiam ad assensum.

Confirmatur 3. Apprehensio intuitiva duorum prædicatorum in eodem objecto, determinat intellectum ad assensum, & ad affirmandum vnum de altero : atqui hæc Illuminatio prout à RR. explicata, esset apprehensio intuitiva duorum prædicatorum vt inexistens eadem objecto : ergo determinaret & raperet intellectum ad affirmandum vnum de altero. Minor probatur. Imprimis enim est apprehensio intuitiva sui ipsius, vt adversarii concedunt, & clarum est, non enim

fit per species alienas : deinde est apprehensio terminorum huius totius propositionis, ego sum locutio Dei propria, specialis instructio Dei, circa locutionem externam parochi &c. ergo est apprehensio intuitiva duorum prædicatorum vt inexistens sibi ipsi : quid ergo, quæso, deest illi, quominùs rapiat & determinet intellectum, ad affirmandam totam illam propositionem, sicut apprehensio terminorum huius propositionis : Totum est majus sua parte ? Nec ego, nec alij quidquam invenire possumus.

218. Confirmatur 4. Omne iudicium quod & quatenus reflectitur in seipsum, quoad hanc reflexionem est evidens : ergo etiam omnis apprehensio quatenus reflexa in seipsam, est eadem apprehensio evidens : atqui apprehensio evidens quâ evidens, rapit intellectum ad assensum : ergo si Illuminatio est reflexa in seipsam quoad hæc prædicata : esse locutionem Deo propriam, & specialem instructionem &c. erit evidens, & ad hæc affirmanda rapiet intellectum. Antecedens est omnium philosophorum, & patet ex eo, quia aliquin posset intellectus simul iudicare contradictoria, vnum quidem per iudicium actus de seipso, alterum per actum reflexum supra hoc iudicium, si hoc posset esse obscurum. Consequentia probatur 1. Quia ratio probans iudicium in se reflexum esse evidens, probat etiam de apprehensione, nempe quia non fit per species alienas, & quia est experientia seu notificatio experimentalis sui ipsius. Probatur 2. vel potius alijs terminis declaratur. Ideo iudicium reflexum quoad hanc reflexionem semper est evidens, quia per reflexionem actus cognoscitur à seipso, & in se, & non in enigmate. atqui hæc eadem ratio procedit etiam de reflexione apprehensionis in se. Ergo &c. Propter hoc itaque argumentum cum suis confirmationibus, ego, (alijque ingeniosi Magistri, quibus illud examinandum subjeci) semper existimavi, Illuminationem Pallavicini, prout explicata est à quibusdam Modernis, quos solos scio fuisse secutos Pallavicini discerniculum, esse Chymericam, nec credo Pallavicini mentem talem fuisse, qualiscunque tandem illa fuerit.

219. Argumentor nunc 4. Per hanc Illuminationem amittit Propositio Ecclesiæ facta per parochum, rationem locutionis divinæ : consequens est contra Scripturam, & contra id quod hijs Recentes docent : ergo & id ex quo sequitur. Sequelam adversarii videntur admisisse, quando dixerunt, Propositionem parochi esse tantum denominativè locutionem Dei. sed probatur facili : quia sola Illuminatio interna est secundum adversarios locutio Dei essentialis respectu Rustici ; atqui propositio parochi non est pars constitutiva Illuminationis : ergo nec est pars constitutiva locutionis divinæ quæ movet rusticum. Minor probatur. Quia Scriptura de omnibus Ministris nomine Dei loquentibus dicit : qui vos audit me audit. atqui, vt ipsimet adversarii docent (verba suprâ retulimus) parochus loquens

A a a

locutione

locutione derivatâ à prima revelatione, loquitur nomine Dei: ergo qui illum audit, Deum audit. Sed non audiret Deum in parochia, si locutio parochi non esset pars constitutiva locutionis divinæ: ergo est pars constitutiva locutionis divinæ etiam respectu rustici. Retuli etiam suprâ verba S. Thomæ, hoc ipsum dicentis. Vnde, & meo, & aliorum iudicio, Recentiores isti doctrinæ consequentiam in hoc puncto deseruerunt, immo contradictoria asseruerunt.

Confirmatur argumentum. Istâ Illuminatione concipitur à Rustico Deus ut auctor locutionis internæ, & potens instruere per se sine strepitu verborum, per illapsum inimitabilem omni creaturæ, ita habent adversarij in terminis. atqui propositio Ecclesiæ facta per parochum, sit cum strepitu verborum: ergo non est pars illius locutionis, quâ Deus instruit rusticum.

Dices: Non esse quidem partem locutionis divinæ quâ Deus instruit rusticum circa veritatem propositionis parochianæ, esse tamen partem locutionis quâ rusticus movetur ulterius ad credendum Verbum esse incarnatum. Sed contra. Hac ratione posset & deberet dici, quod etiam locutio Pſytaci posset esse pars locutionis divinæ, si nempe Illuminatio diceret, *verum est, quod pſytacus dicit: & pſytacus diceret: Verbum est incarnatum.* Sicut ergo non moveret auctoritas pſytaci, ita nec moveret auctoritas parochi, & perinde esset, etiam si esset homo mendacissimus. Immo rusticus posset parochum confirmare in fide, & illi dicere: Ego certus sum, quod verum sit id quod tu dicis, non quia me movet tua Veracitas, sed, quia Deus mihi hoc de te dixit: quare, si ve tu credas si ve non, ego tamen certus sum de Incarnatione. Itaque Missio parochi, ejusque Ministerium nullo modo esset pars, sed sola vox materialis, immo nec hæc necessariò esset: quia Illuminatio diceret: *Verbum est incarnatum, sicut dixit Parochus: & sic locutio parochi esset merum objectum materiale, sicut ipsum Verbum incarnatum.*

220. Argumentor 5. Adversarij in sua explicatione Discerniculi incidunt in explicationem Critirij seu Spiritus privati, quem hæretici prætendunt: ergo ab eâ est abstinendum. Antecedens probo. Per illorum Illuminationem homo ita disponitur, ut non tantum cognoscat in actu exercito, quod hic instinctus sit à Spiritu S. sed etiam in actu Signato, ut certus sit, quod infallibiliter bene judicet, dum reflexè dicit esse verum, & non tantum apparentem instinctum Spiritus Sancti: atqui hoc modo hæretici explicant suum Spiritum privatum: Ergo &c. Minor est adversariorum in terminis. Major probatur. Ad hanc Illuminationem debet sequi Judicium credibilitatis evidens, dicens, quod omnia motiva contraria, hoc est, suadentia illam illuminationem non esse locutionem divinam, sint inæstimabilia: item quod honestum atque obligato-

rium sit judicare esse verum instinctum Dei, ergo per illam illuminationem ita disponitur rusticus, ut etiam in actu signato dicere possit, se infallibiliter bene judicare, dum dicit, hæc instinctum esse à Deo.

Solvemus nunc argumenta quibus pro dicitur Pallavicinus. alia, quæ RR. mei Collegæ suprâ commendati superaddiderunt, solvendo acturi de Firmitate fidei; & aliqua jam superius soluta sunt.

Obicit ergo primò S. Thomam 22. q. 2. ad. 3. ubi de illo qui credit, sic habet: *Inducitur auctoritate divine doctrine miraculi confirmata, quod plus est interiori instinctu Dei movetur, idem leviter credit.* Ergo secundum S. Thomam instinctus Dei movens ad credendum, est motivum morale quod. 32. Nego Consequentiam, & dico, hunc locum non rectè adduci pro Discerniculo, sicut non rectè idem Cardinalis adducit plus loca S. Thomæ & Scoti, ad persuadendum levis, ipsos stare pro sententia sua de acibus liberis Dei, existentibus quidem ab æterno, sed nec identificatis cum aliquo creato, nec cum aliquo increato, adeoque in confinis vitiis. Ostendo rem ita se habere.

221. Si S. Thomas esset intelligendus de Discerniculo objectivo, & hujusmodi illuminatione, sequeretur 1. hoc Discerniculum in omnibus fidelibus requiri ultra motiva credibilitatis, quod est contra ipsum Pallavicinum, sequela patet, nam S. Thomas requirit instinctum ultra miracula & doctrinam Ecclesiæ, & quoniam in omnibus credentibus. Sequeretur 2. Quod plus esset tribuendum Discerniculo quam auctoritati Ecclesiæ: dicit enim: *quod plus est, hoc autem est contra hunc ipsum autorem, & non posset sine errore dici, quia Rusticus debet paratus potius sequi auctoritatem Ecclesiæ, quam Regulam externam & universalem.* Sequitur 3. Omnem eum leviter credere, qui credit sine Discerniculo, nam S. Thomas ideo requirit instinctum, ut quis non leviter credat: sed hoc est falsum & contra ipsos adversarios: non ipsi merentur, quod parochi proponente articulum falsum, teneantur rustici velle credere, saltem fide humanâ, immò quantum in se est, conari credere fide divinâ, hoc est, teneantur credere, parochum loqui nomine Dei, & locutionem derivatâ à Dei prima revelatione, & talem voluntatem esse supernaturalem ac meritariam, ergo hoc modo non credit leviter: & tamen credit sine discerniculo: ergo falsum est, quod qui non habet Discerniculum, leviter credat. Ergo S. Thomas non loquitur de Discerniculo objectivo. Quis ergo est Sensus Sancti Thomæ Clarissimus. Quis enim dicitur leviter credere, ille, qui non examinatis motivis credit, nec agnitâ honestate credendi, adeoque nec omni dictamine prudentiæ, credit. ut ergo quis non leviter credat, requiritur Judicium prudente

pendentia, seu Judicium credibilitatis, proponens obligationem, & honestatem credendi. hoc fit per instinctum Spiritus Sancti, nempe per primam Gratiam & auxilium supernaturale, ut omnes docemus: ergo de hoc locutus est S. Thomas: atque qui hoc non est discerniculum objectivum, ergo S. Thomas nihil locutus est pro discerniculo objectivo. Nescio quid clarius dici possit. Itaque illo loco resolvit S. Thomas fidem duplici resolutione, vna in Motivum formale, nempe in auctoritatem Ecclesiae & Miraculorum, altera in suam Causam efficientem, nempe in interiorum instinctum Dei. Ita S. Thomam interpretatur Aragonius, & apud eundem Bannez, nostrique Theologi. Hinc redditur idonea, nobisque favens ratio, cur dixerit S. Thomas, *et quod plus est*. Nam, ut supra notavimus, motiva credibilitatis fidei sunt cognoscibilia actu Naturali, qui tamen non diserneret ad actum fidei supernaturalem: quare supernaturalitas fidei resolvitur in lumen supernaturale, tanquam causam efficientem.

221. Objicit Pallavicinus 2. auctoritatem S. Augustini, sed cum aliqua formidine, dicens fidei sententiam favere S. Patrem 11. Confess. c. 3. sed verba non refert, & merito, quia nihil favent.

Desiderat in illo loco S. Augustinus instructionem circa modum quem Deus observavit in creatione mundi, quem Moyses in sua Genesi non satis expressit. In hunc finem in fine capitis 3. instituit ad Deum preces, pro hujus veritatis scientia, & sic adornat preces suas. Si Moyses adhuc praesens sibi esset, rogarem illum & obsecrarem, ut mihi declararet. Verum (subjungit) si illud mihi hebraice declararet, quid proderet? quia non intelligerem illum. Quidsi latine? intelligerem illum quidem, sed non propterea NB. scientiam modum illius creationis. quare? quia esset auctoritas merè humana. Quid jam porro? Inferne Augustinus, quod Deus tunc illi interiorius loqueretur, & certificaret de locutione Moysis? nihil horum. sed facit hypothesein. Etiam si tunc scirem, non à Moysse hanc scientiam haberem, sed à Deo interiorius me docente. Hinc infert in fine cap. Ergo cum non possim hoc doceri à quoquam, nisi à Deo id mihi revelante, & quidem immediate, eò quod toti Ecclesiae non sit revelatum eo modo, quo ego scire desidero, sed opus sit revelatione & instructione speciali & privata, ideo incipit invocare Deum, ut ipsum hanc veritatem edoceat. Ex his patet, S. Augustinum non fuisse locutum in illa hypothesi (in qua se fundant adversarii) de fide libera, sed de scientia, vel saltem de evidentia in attestante, non quidem, quod absolute dixerit, se eam accepturum fuisse ad praesentiam Moysis, sed loquitur conditionate: si tunc acquisivisset scientiam, ea debuisset utique miraculose infundi à Deo.

Sed, demus S. Augustinum locutum fuisse de fide, hoc nihil favet Pallavicino. Quaro enim, an S. Augustinus fuerit tunc vnus ex Rusti-

cis aliisque Simplicibus, pro quibus excogitatum est Discerniculum? non utique. Ergo non loquitur de Discerniculo Adversariorum. Ratio est, quia qui non est rudis & simplex, non tenetur credere vni homini aliquid affirmanti esse à Deo revelatum, si nihil aliud accedat, sicut tenetur credere rusticus suo parochi: quare ut S. Augustinus haberet motivum credendi proportionatum homini tam sagaci, debuisset utique esse motivum altioris ordinis quam vnus hominis, & aequalis apparentiae cum motivis credibilitatis totius Ecclesiae. Vides ergo, quam impertinenter fuerit introductus S. Augustinus in persona Rusticorum.

223. Objicit Pallavicinus 3. Nisi admitatur Discerniculum, quod habeat ex essentiali practico esse locutionem divinam, non potest explicari, quomodo omnis qui non credit, quando credere deberet, faciat Deum mendacem: atqui hoc est necesse, quia hoc dicit Scriptura 1. Jo. 5. Ergo &c. Ad hoc argumentum abunde responsum est superius cap. 1. Contr. 4. à n. 8.

§. IV.

Discerniculum P. Martini Esparza rejicitur.

REjeci hujus auctoris Discerniculum anno hujus seculi 54. hoc est, illo ipso anno quo primo illud tradiderat ex Cathedra Theologica Romae, unde ad me transmissa sunt, quae dictaverat. Octennio post, cum jam illud typo vulgasset, iterum rejeci. Nunc autem anno hujus seculi 67. accepi Romae ejusdem refutationem accuratam ab eodem P. Hispano dictatam, cujus argumenta contra P. Ant. Perez retuli supra §. 2. Et quamvis hujus Recentioris argumenta coincidunt cum meis, malo tamen ea illius quam meis verbis referre, paucis immutatis, addendo subinde aliqua de meo.

224. Relato itaque discursu P. Esparza, quo suum discerniculum declarat, ijs verbis quae supra recitavi, subjungit laudatus Recentior. *Totus hic discursus, nullo exteriori impellente corrumpitur*. hujus rei sex rationes affert. Prima, quia incredibile videtur, & est, quod rusticus credens loquente parochi, cognoscat, & cognoscendo pertingat eò, quod fides adulta sui parochi non pertingit, & quod parochus utrumque articulum, hoc est, tam verum quam falsum credat in casu quo utrumque proponit, rusticus verò verum à falso statim possit discernere. Et quod incredibile est, rusticus videat fidem parochi veram aliam, aliam falsam, aliam Naturalem fictam à proprio cerebro, aliam supernaturalem infusam, instinctam à Spiritu S. parochus autem suam ipsius fidem veram à falsa, supernaturalem à naturali discernere non valeat. Hoc est primum argumentum hujus R. qui deinde quaedam addit, quae vim crisis potius habent quam argumenti.

Aaa 2

Ego

Ego solum addo, commodius, & rusticis favorabilius dicturum fuisse P. Esparza, quod Deus illuminet rusticum immediate circa ipsam locutionem divinam activam, quam circa fidem internam predicatoris; cum enim parochus loquatur nomine Dei, ejus voces aequè substituuntur conceptui Dei, quam parochi: majus autem commodum inde haberent rustici, quia motivum univiersalius: quid si enim parochus dum loquitur, nullum habeat conceptum supernaturalem? quid si suam concionem recitet ex memoria, nulla facta reflexione aut assensu ad ea quae loquitur? nunquid tunc rusticis deerit motivum credendi? deerit quidem secundum P. Esparzam, non deerit autem, si illuminatio fieret immediate circa conceptum Dei, aut illius qui primus à Deo Mysterium accepit, & credidit.

225. Secundum argumentum. Arcana cordis nostri non solent de lege ordinaria manifestari alijs: atqui conceptus parochi est inter Arcana cordis: ergo non manifestatur rustico. Respondent, parochum in hanc manifestationem consentire, & sic tolli arcanum. Sed contra: si hoc sufficeret, tunc talis manifestatio non esset Miraculosa, sed conaturalis, sicut docetur de locutione Angelorum: ergo quis nostrum posset alteri immediate inspicendum exhibere suum internum conceptum. non est ergo in potestate hominis tollere hoc modo arcanum suorum actuum; sed solum, ut cognoscantur in effectibus, quales sunt Voces, quae proinde sunt motivum judicandi, adesse talem conceptum: hoc autem motivum est fallibile, nec aptum manifestare discrimen inter actum naturalem & supernaturalem.

226. Tertium argumentum. Ex principijs P. Esparza sequitur, dicendum esse, quod quilibet legens S. Scripturam, certificetur de vero sensu Scripturae, per instinctum Spiritus Sancti, quatenus Deus illuminaret intellectum legentis, ut videat in particulari conceptum verum & supernaturalem quem habuit Scriptor Canonicus dum scripsit; quia non minus Scripturae substituantur loco conceptuum quam verba: ideoque quilibet fidelis, juxta illud, quod etiam adversarij pro se citant, *spiritualis judicat omnia*, per instinctum Spiritus S. discerneret verum intellectum à falso omnium S. Scripturae verborum, quod per se est absurdum. Addo ego 1. & mirè favens errori haereticorum circa spiritum suum privatum. Addo 2. quod rusticus posset discernere, in quo sensu parochus aut Scriptor Canonicus verba protulisset, in casu quo verba sunt aequivoca, duplicem sensum habentia; nam conceptus non est aequivocus. Hoc ipsum contra Discerniculum Pallavicini vrgeri potest. Hinc iterum manifestè sequitur, quod Verba ipsa non essent aliud quam mera conditio, quae posita placet Deo talem illuminationem immittere.

227. Quartum argumentum hujus R. nihil reipsa differt à primo, & ideo illud non re-fero.

Quintum argumentum, & meo judicio primum, est, retorquendo fundamentum seu exemplum adversarij quo videtur, quando dicitur: *Sic locutio naturalis in audiente benè disposita disposito, generat notitiam conceptus naturalis loquentis*, ita locutio supernaturalis, quamvis supernaturalis tantum quoad modum, generat audiente benè supernaturaliter disposito, conceptus supernaturalis loquentis. Hoc, inquam, retorquetur ab hoc Recentiore hoc modo. Locutio naturalis, quia ex se non potest procedere à cognitione certa quam incerta, non potius à clara quam obscura loquentis, non potest generare in audiente, quantumcumque naturaliter benè disposito, notitiam conceptus potius certam quam non certi, potius clari quam obseci: ergo si locutio naturalis parochi secundum se quae vertitur potius cum conceptu supernaturali, quam cum naturali, quia non petit secundum se procedere à supernaturali quam à naturali, non potest si aliquam particularem affinitatem per se dependentiam habet ab altera harum rationum, potius per se supponit cognitionem naturalem sibi proportionatam, quam supernaturalem: non potest audientem quantumcumque sit benè dispositus supernaturali lumine, deducere in notionem conceptus supernaturalis potius quam naturalis praecedentis in mente parochi loquentis. Per hanc consequentiam, quia lumen naturale audientis non est minus aptum ad attingendam certitudinem & evidentiam naturalem praecedentem in mente loquentis, quam lumen supernaturalis ejusdem audientis ad attingendam supernaturalem conceptus praecedentem in mente loquentis. atqui per lumen naturale quantumvis remotum, non potest audiens cognoscere media cognitione conceptum loquentis esse potius certum quam incertum, evidentem quam invidens, immediatum quam intermediatum: ergo per lumen supernaturale non potest audiens media locutione externâ, quae secundum se est purè naturalis, cognoscere conceptum praecedentem in mente loquentis esse supernaturalem potius quam naturalem. Hac retorsione ostendit iste R. oppositum, quod discursus P. Esparza nimium prober, adeoque non prober posse à rustico supernaturalem benè disposito discerni actum parochi supernaturalem à naturali, eum quae talem immediatè attingendo.

228. Ego paulò aliter discursum & fundamentum P. Esparza retorsit & retorqueo nunc, probando, quod si quid virum habet, prober per meam sententiam, infra tradendâ, nempe ad hoc, ut detur in homine supernaturaliter benè disposito, actus fidei supernaturalis quoad substantiam, non esse necesse à tali actu attingi immediatè & in se objectum supernaturale quoad substantiam & intrinsecè, sed sufficere, si objectum immediatè attractum sit supernaturale quoad modum & extrinsecè. Probo. Nam sicut in homine naturaliter benè disposito, locutio purè naturalis, hoc

est subtilitas conceptui naturali, non causat cognitionem naturalem in audiente, quae immediate & in se attingat actum naturalem existentem in loquente, sed tantum mediatè, attingendo nimirum ipsam locutionem purè naturalem, & in hac tanquam in signo ad placitum actum internum, ita cognitio quae causatur in audiente à locutione quoad modum supernaturalem, non attinget immediatè & in se actum internum loquentis supernaturalem, sed attinget tantum locutionem, & in hac tanquam in signo actum internum, in hoc enim debent esse pares, alioquin nulla valet consequentia ab uno ad alterum. Substantio: atqui locutio tantum supernaturalis quoad modum, hoc est subtilitas conceptui supernaturali, potest per P. Elparza in audiente supernaturaliter disposito causare conceptum supernaturalem quoad substantiam, ergo potest dari actus supernaturalis fidei, Deo sic determinante propter dispositionem supernaturalem, quin objectum immediatè attingatur sit supernaturale quoad substantiam, sed sufficit esse quoad modum. & sic ruit totum adificium Discerniculi.

§. V.

Qualia motiva credibilitatis sufficiant simplicioribus ad credendum fide infusà.

219. Postquam rejecimus Discerniculum articuli veri à falso, videndum nunc est, quale motivum credibilitatis sufficiat in simplicibus, ut possint credere fide salutari. Itaque

DICO 1. Respectu simplicium sufficiunt motiva credibilitatis, ad hoc ut rusticus obligetur ad imperandum assensum fidei, quae motiva non sufficiunt ad obligandum hominem sagaciorem. Recentiores vocant hæc motiva credibilitatis *respectiva*, hoc est, quæ tantum simplicibus sufficiunt, qui non possunt penetrare motiva credibilitatis universalis, superius §. 1. expensa. Conclusio est communissima omnium, etiam qui defendunt Discerniculum. Fatentur enim, quod parochus etiam falsum proponente, rustici obligentur credere: atqui tunc non habent nisi motiva credibilitatis respectiva, nempe auctoritatem parochi, quem prudenter judicant loqui nomine Dei, eo quod sit illis propositus pastor in spiritualibus, & ipsis non liceat ejus fidelitatem, doctrinam, ac auctoritatem impugnare: ergo sicut tenentur eum audire, ita tenentur ei credere, quamdiu non habent probabilem rationem dubitandi de illius doctrina. Quod verò hujusmodi auctoritas non sufficiat ad obligandum sagaciorem, patet inde; quia sagacior potius tenetur non esse contentus loquelâ parochi, sed examinare sensum totius Ecclesiæ, ejusque Definitionem, & huic soli debet adherere, quam agnoscat gubernari infallibili assistentiâ Spiritûs Sancti, quidquid dicant parochi quoad dogmata fidei.

Uterius omnes fatemur, quod in casu, quo parochus falsum articulum proponeret, rustici non elicerent actum fidei supernaturalem, quia talis actus esset falsus: elicerent tamen Judicium practicum supernaturale, hic & nunc honestum esse credere, ad quod judicium sequitur Imperium voluntatis etiam supernaturale & meritorium. Sicut enim potest quis ex errore speculativo formare judicium evidens credibilitatis de honestate alicujus actus externi, qui tamen est materialiter malus, v. g. ex errore seu ignorantia affinitatis judicat evidenter, se esse obligatum reddere debitum illi, quæ reverà non est vxor, & voluntas reddendi est meritoria, ita absurdum non est, ex judicio practico quod parochus sit credendum, procedere imperium honestum & supernaturale, etsi actus intellectûs imperatus sit falsus.

230. DICO 2. Casu quo parochus verum dicit, sufficit, ut simplices ex motivo credibilitatis respectivæ eliciant actum fidei supernaturalem. Hæc est sententia tam communis, ut sine longo Catalogo non possint auctores recenseri. Nam præter Capreolum, Canum, aliosque, ex nostris eam docet imprimis P. Valentia q. 1. punc. 4. ad finem, ubi ait, simplicioribus sufficere talem evidentiam credibilitatis, qualem habent pueri, cum credunt in re gravi parentibus aut Concionatoribus, qui non solent facile decidere. vel quando moventur ad credendum ratione aliquâ non levis momenti. Turrianus disp. 7. dub. 7. ubi dicit, non semper requiri absolutam evidentiam credibilitatis, sed quandoque, immo sæpè sufficere judicium aliquod credibilitatis in communi. Granados *tr. 2. disp. 3. f. 1. & 2.* docet, in rudioribus non esse necessariam evidentiam credibilitatis rigorosè acceptam, sed tantum largè, prout significat id quod requiritur, ut quis prudenter assensum præbeat fidei Mysteriorum, atque ita sentire doctos RR. Theologos. P. Amicus *disp. 3. f. 1. à n. 43. & 51.* cujus verba brevitatè gratiâ non refero, sed solum noto, ab eo in hunc finem adduci S. Augustinum *lib. 6. Confess. c. 5.* legatur totum caput. P. Conink *disp. 13. dub. 1. n. 8. & 9.* P. Tanner *disp. 1. q. 2. dub. 5. junctis ijs quæ dixerat dub. 2. n. 22. & q. 5. dub. 5. n. 171.* quibus omnibus benè inspectis nemo potest de mente hujus auctoris dubitare; benè autem, qui vnum locum sine altero legit, non attendens, in quonam hic auctor constituat infallibilitatem & certitudinem fidei. P. Becanus de Fide *cap. 2. n. 9. & c. 11. q. 4. n. 4. in fine.* P. Arriaga *disp. 3. f. 4. subsect. 4. n. 86. & disp. 5. f. 3. n. 23.* Castro Palao de Fide *tr. 4. disp. 1. p. 4. §. 2.* Card. de Lugo *disp. 5. n. 25, & 36. & prius disp. 4. n. 84.* P. Antonius de Quirós *d. 3. f. 2. n. 8. & 9.* P. Oviedo *hic.* ac denique ex professo hanc sententiam propugnat P. Ripalda.

Probatur à nobis Conclusio brevissimè. Si hæc motiva credibilitatis non sufficerent, tunc vel nullus simplicium ignorantium motiva credibilitatis

dibilitatis vniversalia, eliceret vnquam actum supernaturalem fidei, vel esset admittendum Discerniculum. primum à nemine admittitur; secundum est hæcenus rejectum: ergo stat Conclusio. Minor non indiget novâ probatione. Majorem fatentur adversarij, qui non sunt alij, quàm suprà relati Discerniculi Defensores.

231. Probatur 2. Motiva credibilitatis respectivæ, sunt supernaturalia quoad modum: ergo possunt generare actum fidei supernaturalem quoad substantiam. Probatur Consequentia ex principio P. Esparza jam suprà in hunc finem vsurpato. & Confirmatur. Nam locutio parochi est derivata à locutione activæ Dei ad rusticos in hunc finem vt credere possint actu salutari: ergo est pars locutionis divinæ passivæ, etiam secluso omni discerniculo, vt fatentur adversarij: ergo debet posse credi fide tali, quæ est finis illius locutionis, etiam casu quo nullum adsit discerniculum: atqui finis illius locutionis est actus fidei supernaturalis quoad substantiam, & non mera fides aliqua naturalis, quæ sit quadam dispositio ad fidem supernaturalem, qualis fides etiam esset tunc, quando parochus falsum diceret: ergo &c.

232. Obijciunt adversarij. Actus supernaturalis debet habere objectum supernaturale: sed motiva credibilitatis respectivæ, non sunt talia. ergo non possunt generare actum supernaturalem quoad substantiam. 32. Loquendo de potentia absoluta, ostendi falsitatem majoris propositionis Contr. 1. præm. §. 3. & ostendam magis §. sequente. Pro nunc retorqueo argumentum. Veritas Dei in loquendo & cognoscendo potest seorsim attingi tam per actum naturalem quàm per actum supernaturalem, vt docent Recentiores: & cum vterque actus fiat beneficio specierum naturalium, non potest vnus ab altero differre in modo tendendi, cum vterque sit affirmativus, vterque immediatus, vterque ejusdem claritatis, hoc est discernens Veritatem Dei ab omni alia Veritate. 2. Motiva credibilitatis summæ, vt iidem fatentur, non semper consistunt in aliquo supernaturali quoad substantiam, vt ostendimus suprà cap. 1. Contr. 7. n. 30. In forma respondeo distinguendo majorem: debet esse supernaturale quoad modum, transeat, quoad substantiam subdistinguo, illud quod immediate attingitur in se, nego; quod attingitur in suo effectu indicativo illius, & ad hoc ordinato, vt indicaret talem causam, transeat iterum major, & eodem modo distinctâ minore, negatur Conseq.

Dubium incidens, an repugnet Actum supernaturalem versari circa Objectum naturale.

233. DICO, non solum non repugnare, sed et factis tales existisse. Secundum magis est S. Thomæ 3. p. q. 11. ar. 1. in C. ad 1. & art. 4. in C. Vbi agens S. Thomas de Scientia per se infusa Christi, docet imprimis, quod anima Christi per hanc Scientiam non solum cognoverit omnia illa, quæ per revelationem divinam hominibus innotescunt, & alia supernaturalia pertinentia sive ad donum Sapientie, sive ad donum prophetie, sive ad quodcumque donum spiritus S. sed etiam NB. quod cognoverit, quæque ab homine cognosci possunt per virtutem hominis intellectus agentis: sublimo: atqui hæc sunt objecta naturalia, & cognoscibilia per actus naturales; & actus Scientiæ infusæ sunt quoad substantiam supernaturales: Ergo &c. Deinde ad 2. ait: quod anima Christi per Scientiam infusam potuerit cognoscere substantias separatas per modum NB. quo cognoscit anima separata. Vltimo loco docet in terminis, quod hæc Scientia infusa fuerit quidem perfectior & excellentior Scientiâ naturali Angelorum, si consideretur secundum causam influentem, quia nempe hæc quoad substantiam supernaturalem, de cetero fuit inferiorem Scientiâ naturali Angelorum. NB. quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ. Ergo secundum S. Thomam supernaturalitas potest desumi vnicè à principio. Ex Scholasticis tenent hanc sententiam impugnat P. Suarez, qui lib. 2. de gratia c. 11. n. 30. aperte tenetur non repugnare actus naturales & supernaturales ferri ad eadem objecta & motiva. Propterea eandem sententiam teste Lugone tenent plures antiquos non pauci ex Recentioribus, qui apud ipsum citati videri possunt disp. 9. de fide. Ij sunt Conink, Granadus, Molina, & alij quodam Turrianum, quibus postea accesserunt Valentianus Herize, Ripalda, de Quiros, Arriaga, Oviedo. Probavi Conclusionem Contr. 1. præm. 1. vbi ostendi, quod in sententia contraria primus actus supernaturalis, qui communiter & de via ordinaria habetur in ordine ad eliciendum actum fidei, non esset donum indebitum, distinctum à dono prædicationis & miraculorum, si non posset circa illud ipsum objectum (quod tantum est supernaturale quoad modum) dari actus naturalis: nec est hic de novo repetendum.

234. Ex ibidem dictis redditur ratio à priori. Nam actui versanti circa objectum immutabile naturale, potest inesse primum prædicamentum Supernaturalitatis, ibidem expositum; nempe ordinatio ad finem vltimum supernaturalem. Hanc vnicam rationem assignat S. Thomas 1. 2. q. 63. a. 3. in C. quare homini debeant infundi virtutes morales, & non tantum Theologice, his formalibus

formalibus verbis. Respondeo dicendum, quod oportet effectus esse suis causis & principiis proportionatos: omnes autem Virtutes tam intellectuales quam morales, quae ex nostris actibus acquiruntur, procedunt ex quibusdam naturalibus principiis in nobis praesistentibus, loco quorum conferuntur nobis à Deo virtutes Theologicae, quibus N.B. ordinamur ad finem supernaturalem. Unde oportet, quod his etiam virtutibus Theologicis proportionaliter respondeant alij habitus divinitus cassati in nobis, qui sic se habeant ad virtutes Theologicas, sicut se habent virtutes morales & intellectuales ad principia naturalia virtutum. Si S. Thomas fuisset in sententia contraria, debuisset rationem hanc expeditam reddere: Quia objecta virtutum supernaturalium sunt supernaturalia, inattingibilia actu naturali. Legantur insuper responsiones ad tria argumenta in contrarium, ex quibus manifestum est, S. Thomam vnicè desumpsisse necessitatem hanc virtutum infusarum ab eo, quod homo sit ordinatus ad finem supernaturalem. Et haec procedunt de potentia absoluta: nam quod defacto differant actus naturales à supernaturalibus, non tantum per ordinem intrinsecum physicum ad fines diversos, sed etiam per ordinem intrinsecum intentionalem ad fines diversos, tanquam ad objecta, defendit bene Lugo; & hinc desumunt differentiam specificam physicam, ut etiam docet S. Thomas, locis à Suarez & Lugone allegatis. Et hoc solo sensu dixit Suarez docere omnes modernos qui hoc punctum attigerunt; & praeterea bene notandum est, aliud esse, quod actus naturalis possit attingere motum supernaturalem, & aliud, quod actus supernaturalis possit attingere objectum motum merè naturale: de priore solo fuit sollicitus Suarez & alij Theologi cum illo, ne scilicet praedicerent necessitati Gratiae, si omnia possent praestari per actus naturales: de secundo nos in praesenti disputamus, & ad nostrum intentum sufficit quod actus supernaturalis possit versari circa objectum naturale, quod tantum abest, ut praediceret necessitati Gratiae, ut potius contraria sententia praedicare videatur, ut loco superius citato ostendere conatus sum.

235. Hinc manet solum praeceptum argumentum adversarium, desumptum ex Suarezio, & pridem explosum à Card. de Lugo loco cit. n. 25. dicente, quod necessitas Gratiae non probetur ex motivo vel objecto, sed ex proportionem quam hi actus habent cum Beatitudine supernaturali &c.

236. Praeterea nihil est certius, quam quod potentia superioris ordinis possit versari circa objectum proprium potentiae ordinis inferioris: sic defacto intellectus cognoscit objecta sensuum propria: nihil ergo est contra Excellentiam habitum infusorum, si infuant in actus quodam modum tendendi & objectum similes actibus naturalibus absolute possibilibus. Non vacat his amplius immorari, quae apud AA. citatos videri possunt.

237. Dissimulare tamen nolo, gratiosam quorundam RR. allegationem auctoritatis S. Augustini, dicentis, quod Gratia Divina faciat arcanum patens, & amarum dulce. atqui, si actus fidei posset versari circa objectum intrinsecè naturale, hoc non faceret Gratia fidei. Ergo tollitur necessitas Gratiae. Quaro ex istis Recentioribus, quale arcanum patens & amarum dulce faciat illa Gratia, quam habet rusticus ad volendum credere, quando parochus falsum dicit? Illud ipsum facit Gratia Fidei in nostra sententia, & adhuc aliquid amplius, nempe revelationem Dei praeteritam, quae defacto omnino lateret, si non daretur habitus fidei, vel auxilium fidei.

238. Itaque ut verbo rem absolvam. Primarius quidem finis Habituum supernaturalium, ut instituerentur, fuit, ut possent elici actus supernaturales circa objecta naturaliter incognoscibilia, qualis actus est Visio Dei, & alij recensiti à Card. de Lugo. nihilominus secundariò & per concomitantiam habent illi ipsi habitus virtutem eliciendi actus circa objecta immediata etiam naturaliter cognoscibilia. sicut potentia Intellectiva est primariò instituta ad cognoscenda objecta spiritalia, nihilominus potest cognoscere etiam objecta potentialium materialium. Aliud exemplum affert P. Esparza in Q. Q. de Baptismo, ubi ut defendat, Beatissimam Virginem, non obstante, quod careret peccato originali, baptizari potuisse, cum tamen Baptismus sit institutus ad delendum peccatum originale, responder, hoc ideo fieri potuisse, quia licet Baptismus fuerit institutus ad delendum peccatum originale, ita quidem ut si hoc non fuisset, nec Baptismus institutus fuisset, hinc tamen non sequitur, ita institutum fuisse, ut nemini nisi habenti peccatum originale conferri posset. Pari modo possumus de institutione habituum supernaturalium discurre.

239. Labet hic annexere aliud argumentum, quo efficaciter satis probari potest, eandem divinam revelationem posse esse motum tam respectu actus fidei naturalis quam supernaturalis.

Potest Deus revelare alicuius reprobationem: talis homo per talem revelationem absolveretur à statu viatoris, prout ex professo probat P. Esparza q. 35. ab art. 2. & ratio illius est, quia talis revelatio & fides illi exhibita, esset essentialiter connexa cum poena damni, seu carentia Visionis Beatificae perpetuae: ergo jam tunc inciperet illa poena, quae non infligitur viatori. Hoc ex P. Esparza pro nunc supposito (de cuius veritate non laboro) sic argumentor. Fidei actus quo talis homo crederet, non esset meritorius, (ut docet idem auctor) nec de condigno nec de congruo: ergo nec esset actus supernaturalis: & praeterea in termino damnationis, utique non constitueretur formaliter actus Virtutis Theologicae exigens procedere ab Habitu infuso, qui non manet in illo termino: ergo ille homo crederet per actum naturalem: atqui illa revelatio est secundum se potens

se potens terminare actum supernaturalem, quia est essentialiter locutio Dei ut auctoris supernaturalis: ergo debet posse saltem ab alio homine, cui fieret talis revelatio de altero homine, per eadem signa credibilitatis, debet, inquam, posse

credi actu supernaturali, procedente ab huius Virtutis Theologicae. Ergo potest idem actum formale esse respectu actus supernaturalis & naturalis, quod erat probandum.

CAPVT III.

DE CERTITVDINE ET FIRMITATE ACTVS FIDEI.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Formido.

§. PRIMVS.

Referuntur aliorum Sententia.

240. **D**Vos inuenio auctores qui praeteris accuratius investigarunt naturam Certitudinis & Formidinis, nec tamen inter se conuenerunt.

Itaque omisiss alijs

Prima explicatio Certitudinis est Card. de Lugo, qui ad Certitudinem Actus Tres Conditiones requirit. Prima Condicio est, ut actus sit necessariò connexus cum Veritate Objecti, ita ut nec diuinitus existere possit, quin sit verus. Secunda Condicio: ut firmissimè adhaereat objecto: hanc autem firmissimam adhaesionem vult esse intrinsecam actui intellectus, adeoque non provenire formaliter ab imperio Voluntatis nunquam dissentendi, sed consistere in certo modo tendendi, per quem ostendit intellectus, se paratum esse ad omnes alias probabilitates relinquendas, quæ huic Veritati repugnare videntur. Consentit Card. Pallavicinus, explicans illam tendentiam n. 118. & 119. docensque, eam consistere in hoc, quod intellectus iudicet rem ita se habere, & motiva quibus ad assentiendum inducitur, esse omnino inseparabilia à Veritate objecti, adeoque non posse se aliter habere, & hoc quidem ita iudicet, ut determinetur ad non formidandum de hac ipsa inseparabilitate, si eà reflexè consideretur, neque de inseparabilitate inseparabilitatis, & sic in infinitum: vnde infert, talem actum quantumvis obscurum, excludere per intrinsecam tendentiam formidinem, quæ solet exprimi his verbis: *Fortè se res aliter habet.*

Tertia Condicio quam requirit Card. de Lugo, est, ut objectum ita appareat, ut iudicari reflexè & evidenter possit (licet non sit necessarium ut actu ita iudicetur) illius repugnantia cum prudenti dubitatione de illius Veritate. In hac con-

ditione videtur Card. de Lugo tacite fateri, quod saltem imprudens formido seu dubitatio possit conjungi cum actu certo.

241. Secunda Explicatio est P. Ripalda. Docet ergo primò, Certitudinem in genere, prout abstrahit à Certitudine Evidentiæ & Inevitantiæ, adæquatè consistere in hoc, quod actus habeat intrinsecam connexionem necessariam cum objecto. Docet 2. Certitudinem Evidentiam, ultra connexionem intrinsecam actus cum objecto, importare repugnantiam cum Actuali Formidine, in quâ repugnantia consistit intrinseca adhaesio intellectus. Docet 3. Certitudinem Inevitantiæ nunquam posse consistere in tali intrinseca tendentia, excludente omnem formidinem. Docet 4. Certitudinem Inevitantiæ (qualis inest actui Fidei supernaturalis) dicere repugnantiam radicalem cum formidine, neque quia actus est talis essentia, ut illi repugnet esse falsum, adeoque qui reflexè eum intueretur, cognosceret etiam hanc repugnantiam cum falsitate propter suam supernaturalitatem, & sic non posset formidare; quam tamen repugnantiam intrinsecam non habet ullus actus naturalis obscurus, quantumvis versetur circa objectum necessarium. Docet 5. Actum talem supernaturalem & obscurum, non repugnare physice cum formidine; repugnare tamen moraliter, seu per denominationem extrinsecam ab Imperio voluntatis. Hæc Ripalda.

242. Denique conantur hi duo Auctores, Lugo & Ripalda, declarare, quid in re ipsa sit formido, quam significare solemus per hæc verba: *Fortè se res aliter habet, quàm suadet hæc motiva*: Seu quod idem est: *Fortasse hæc motiva fallunt*. Quæ formido potest stare cum actu probabilis, & quæ per certitudinem est excludenda.